

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF.

33. szám.

XII. évfolyam.

ALAPITTATOTT 1870.

Angol, francia
uri divatczikkék, és
fehérnemű- és kalapraktár.

Várady Béla

Budapest, IV., Kishid-utca 9.
Készít férfiruhákat kizárólag
angol szövetekből
mérték szerint.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

VIII., Rökk Szilárd-utca 18. sz.

BÁRÓ FEJÉRVÁRY GÉZA

Mercur-bank

és váltó-üzlet részv.-társ.

BUDAPEST IV. ker., Váci-utca 37.
(Saját ház.)

ÉRTÉKPAPIROK

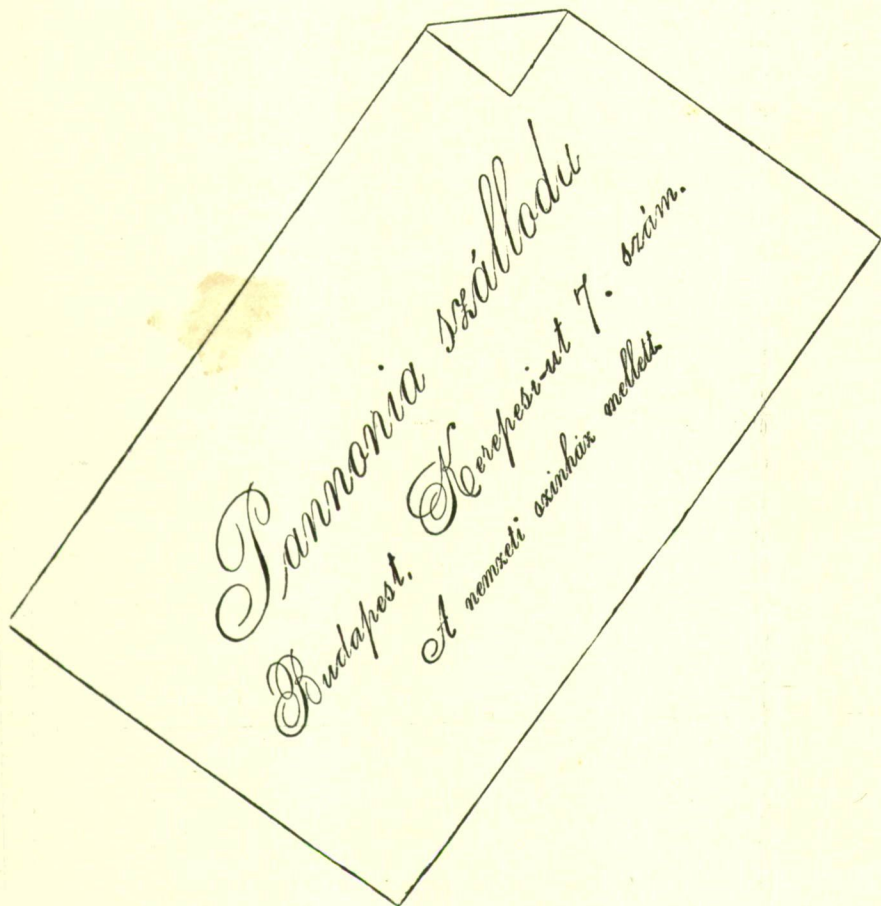
vétele és eladása
a napi árfolyam szerint.

KÖLCSÖNÖK

értékpapírokra a leg-
előnyösebb feltételek mellett. *****

**Takarék
betétek:**

4%

Dr. Kovács Ernő
gyógyszertára és illat-
szergyára

Toilett-titkok

czimű füzetkét kívánatra
ingyen és bérmentve küld.

Budapest, Gyár-u. 17.

Hirdetések

felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest,
VIII. kerület, Rökk Szilárd-utca 18. sz.

MICHELSTÄDTER S. E. és H.

BUDAPEST

Váci-utca 3. — Erzsébet-körút 15.

Legnagyobb czipőraktár.

Czipők csak a legjobb anyagból, a leg-
elegánsabb alakban, a legolcsóbb árban.

Egyedüli készítője a gomb-
fűzés- és =
czugnélküli **Triumph-**
czipőnek, mely egy érintés-
sel fel- és lehúzható.

Vidéki rendelések pontosan oss-
közlötnek. Rendelésnél elég egy
jól illő ócska czipő beküldése.

Röser János nyilvános tan- és nevelő-intézet

BUDAPEST, VI. KERÜLET, ARADI-UTCZA 10. (RÖSER-HÁZ).

Ezen intézet **alapított 1853-ban.** — Eddigi tanulók száma 15733, magában foglalja. **a NEVELŐ-INTERNÁTUST**, melyben vidéki családok fiai teljes ellátást, felügyeletet és nevelést nyernek; **a FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLÁT**, melynek záró — érettségi — bizonyítványai **egyévi katonai szolgálatra** jogosítanak; **a POLGÁRI ISKOLÁT**, mely egyenjogu és egyenrangu az állami és községi iskolákkal. — Növendékek felvétele szeptember 5-ig. — Tanácsos azonban a beiratást minél előbb eszközölni, mert az elmúlt évben sem adhattunk a később jelentkezőknek helyet. — Értesítést küld és felvilágosítást ad az igazgató,

RÖSER JÁNOS, Budapest, Aradi-u. 10.

MEGJELEN MINDEN VÁSÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... 10.—

Negyedévre ... 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Rókk Szilárd-utca 18. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— 2 ☉ Budapest, augusztus hó 18. ☉ —

Az álmodástól ...

Az álmodástól védj meg, Istenem!
Kábultságomban ne küldd rám a vétket,
Mely ébren elkerül. Esengve kérlek,
Ne adj, ne adj több álmot énnekem.

Ugy félek: sorsom rosszra változik!
Hiába tiszta, büntetlen a lelke —
Rémek kísértnek csendes éjjelemben.
Gyötrött agyam lázzal viaskodik.

Uram! A démont üzzed tőlem el!
A szeme fényes és piros az ajka —
S én úgy cselekszem, amint ő akarja.

Ölelem hűvel, hogyha ő ölel
S ha izzó ajka rám tapadva, éget:
Gyöngörrel szívom belőle a vétket ...

Erdős Renée.

Az angolok dala.

(Rudyard Kipling.)

Már egy ezredéve tápláljuk a léngert,
És még mindig éhes a vad szörnyeteg.
Nincsen egy hulláma, min ne ringlak volna
Megfuladt, hajótört angol emberek.
Legjobb katonáink a tengernek adtuk,
És még se némult el ajkán a panasz!
Tenger kék vizének, hogyha vér az ára:
Hatalmas nagy Isten, megfizellük azt!

Nincsen egy hulláma, part felé huzódó,
Amely hajóroncsot ne dobálna fel;
Nincsen egy hulláma, tengernek huzódó,
Mely tetemet, hullát ne seperne el.
Elhagyatott paron: homokba sülyeszti,
S fölötte a felhő folyton őt viraszt —
Tenger kék vizének, hogyha vér az ára:
Hatalmas nagy Isten, megfizellük azt!

Ezer éve immár tápláljuk a tengert,
(Keserű egy végzet s édes büszkeség!)
Tápláljuk, mióta először hajóztunk,
És amíg csak kék lesz fölötte az ég.
Etelünk, táplálunk végtelen szép mélység,
Amíg az Uristen egykor kiapaszt!
Tenger kék vizének, hogyha vér az ára:
Hatalmas nagy Isten, megfizellük azt.

Szebenyei József.

Krónika.

Fejérváry.

— aug. 16.

A solferinói ütközetből a csütörtöki jubileumig: érdekes és nemes pálya sorompói közé tekinthetünk. Egy kemény katona hadakozásának mondják némelyek, a szerencse játéka mások, voltaképpen azonban lelki motívumokban gazdag és logikusan is megfejtethető életfutás ez, amely a bécsujhelyi akadémia kapuját a magyar parlament — ime cserkoszorúval diszitett — bársonyszékével egybefűzi. Ha a csatátér vértől gőzölgő színterét: az ágyuzőrejt, a fekete hadoszlopok mozgását, a szuronyok villogását — és a parlament marakodással telt levegőjét, sülyesztőkkel tarkított porondját, szenvedélyes jeleneteit világos szemmel nézzük: a Fejérváry Géza báró alakja egyforma vonásokkal megrajzolva áll elénk. Klasszikus gőg és az erős emberek humora csillog végig rajta: egyénivé és magyarrá formálva karakterisztikus bajnoki szobrárt. Mert magyar az ő uri gőgje, amelynek nyiri fajta kötekedő bátorság a rugója; magyar a humora, amely egy eseményekben gazdag élet becses tanulságaiból fakad: a magyar humornak mindig is az öreg urak voltak letéteményesei. Ha nem is született e hazában, ha a tisztibójt révén ultradinasztikusnak tetszett, lelki tulajdonságai, amelyeknek szimpatikus modora adta a háttérrel, magyarrá tették volna, ha nem is Keresztes Komlós a praedicatuma. S hogy családfája magyar földben gyökerezett, a naturalizált osztrák katona még úgy is jó magyarrá lett, aki parlamentünknek egyik legérdekesebb egyénisége.

Gőg és humor: igazi mivoltukban az istenek ritka adománya. Voltaképpen gőgös csak az lehet, akinek bátorsága, öntudata és ereje van hozzá, aki érzi, hogy egy csomó élő lénynek fölébe rendeltetett s hogy ez a csomó élő lény apró ephemerida, amelynek életharcza a magasból tekintve, nevetségesen apró és ártatlan. Erre a magaslatra a humor emelte föl. Nem a nagy emberek sarcizmusa a Fejérváry humora: a tapasztalás, az emberismerés és erő gyümölcse, repkény a várkastély falán, a magasban csapdosó sólyom jókedve, a havasok rózsaszínű napreflexe. Ez a két alapvető lelki tulajdonsága tették kedvéssé és népszerűvé a magyar kolenói alakot. Nézzük a csatátérrel, amint a fiatal vezérkari kapitány azt mondja Benedeknek, az altábornagynak: »Ha rögtön meg nem

kapom a kívánt századot, többé egyáltalában nem reflektálok rá» és nézzük a parlamentben, amint éjjelig áll az ellenzék trombitázőreje, lábdobogása, rikkantásai előtt s ugyanarra az egy mindig gőgös, mindig öntudatos emberre ismerünk, akiben van annyi jó humor, hogy a saját életét se tartsa értékesebbnek, mint az ephemeridákét. Kardja markolatáról egy csokor ibolya mosolyog.

A filiszterek és lateinerek méltán irigykedhetnek pályájára. »Ime — mondják — egy nagy ember, aki egy szál karddal vívta ki az ország és uralkodója szeretetét. Mily messze vagyunk tőle mi pandektáinkkal és foliánsainkkal.« És ebben van is egy csöpp igazság, A Brennus kardja ma is nehéz és egy csöpp vér többet nyom egy lat észnél. De viszont a legigazságtalanabb küzdelem: a háboru mezején teremnek a legbecsületesebb emberek, példái a lovagiasságnak, és az emberi faj méltóságának. A logika ez esetben nem világos, de a tények igazak s a hádsereg, ha elavult intézmény is, ha a modern társadalom keretéből ki is ri, az emberi tulajdonságoknak mégis legpontosabb és legközvetlenebb értékmérője. Vagy fordítva volna: a becsületes emberek adják a hadsereg dekorumát? A Fejérváry-személyében az is áll, nemcsak a katonai kabátban, polgári öltözetben is érdemeket szerzett, amelyek közül a honvédség fejlesztését, a csendőrség növesztését és a tiszti nevelés európai színvonalra való emelését különösen javára írják. S miután bennünket a honvédelemügyi miniszter a táborszernagynál jobban érdekel, nézzük egy keveset erről az oldalról.

Népszerűtlenebbül parlamenti karriér alig kezdődött, mint a Fejérváryé. Fogyatékos magyar nyelve, a közjogi hinároktól való idegenkedése, csipős modora pillanat alatt feléje fordították az egész ellenzékét, amely nagy parforce vadászatot hirdetett személye ellen. Ahány beszédet mondott, mindannyi felháborodás zugott végig a baloldalon, ahány elvet fejtett ki, annyi ellenséget szerzett magának. Más embert a vihar elsöpört vagy elkedvetlenített volna, ő azonban nyugodtan megállt helyén; bizonyosan — mint ő mondaná — ösmerte a Pappenheimerjeit. Ha azok vasvillával mentek rá, ő mitrailleuse-zel felelt, ha azok megmósdatták, ő a törülközőn fizette vissza. A hajtók csakhamar látták, hogy vad helyett vadászra akadtak, német helyett törököt fogtak. S miután Fejérváry a vívóteremben is alaposan rájuk bizonyitgatta az igazát, a félelmes, gyűlölt emberből egyszerre nagyon népszerű és nagyon kedves causeur lett. Mert, haj, nagyok és gyorsak nálunk a változások; kifordított ország vagyunk, természetes, hogy a szélsőségeink érintkeznek leginkább. Akire ma doronggal törünk, annak holnap a kezét csókoljuk meg, aki ma diadala tetőpontján áll, holnap a mélységbe zuhan. Szent Gellértnek a Dunába való görgetése talán nem is történeti igazság, hanem magyar mithologia. Ha ez így van, éppen Fejérváryn igazolódott be: mikor az egész ország Fejérváry-álapot és Fejérváry-kravátlit, sőt Fejérváry-zsebkendőt hordott, akkor támadt rá Kasics Péter, azt bizonyitgatván, hogy a miniszter ur ingyen fűt. Mert hát szegény ország vagyunk, a honvédelemügyi miniszter, akire milliókat érő titkok vannak bizva, se lophet egyebet. Egy Dreyfus kapitánynak nálunk legfeljebb kapcza jutna.

No, hát ezt nevezik Magyarországon parlamenti karriérnek: az embernek egy csomó marakodáson, becsületsértésen, rágalmon, rosszakaraton, perfidián kell keresztülhatolnia s mire végére ér, az egész miniszterségből csak az a haszna van, hogy a perrendtartás csinait-binjait megtanulta. Ez is szép gyümölcs, mert kevés ember mondhatja el, hogy a magyar polgári és büntetőtörvényekben el tud igazodni, de hogy valaki egészségesen és el nem kedvetlenedve kerüljön ki belőle, ahhoz már jó adag gőg és humor kell. Ha ez a tetőtől talpig becsületes katona kicsit lenézte és megmosolyogta a parlamentárizmusunkat, nem az ő naivságára vall; a katonai gombok csillognak-villognak, tükörképük van s így hiven mutatják a körülöttük fekvő világot.

Nagy öröme hosszú miniszterkedésében nem telhetett, de kiállta vitézül s reméljük állja is tovább. A magyar parlamentben személye körül tisztelet, ragaszkodás és sok tanulság fakadt. Ezek közül nem utolsó, hogy lovagias érzületet teremtett és sok öblös száját befogott. Ez is mutatja, hogy százkezü volt. Jubileumára az egész ország vigyázz-ba áll és úgy is, mint rokonszenves egyéniségnek, kötelességtudó államférfiúnak, meg úgy is, mint faja egy gyönyörű példányának nyújtja a cserfakoszorút.

L.

Egy gazdátlan csónak története.

Irta: MOLNÁR FERENCZ.

(Vége.)

7

Vagy husz lépésnyire megzördült előtte egy nagy bokor. Mintha valami állat akarna kibujni alóla. Megijedt, összerezte és felsikoltott. Rászegelte pillantását a bokorra, semmi se bujt ki a galyak alól. »Mi lehetett ez?« Ekkor valami hideg ölelte körül a lábát. Viz ömlött kis kivágott cipőjébe, s hogy erre körülnézett, már az egész út szélességében fénylett a víz. Ez amolyan előfutárja volt a nagy hullámnak, surranva jött az uton, megrezzentette a bokrokat, mint valami alattomos csuszómaszó. De a lábán érezte, hogy egyre emelkedik, s erre szorongó félelem fogta el. Gyors szaladással menekült ki a bokáig érő, egyre szélesbedő vízből, s rohanni kezdett visszafelé, mögötte surranva, csuszva jött a víznyelv. De ugyanekkor már egészen közlőrl hallotta az iménti zugó lármát. Futás közben oldalt nézett, a hatalmas pázsit felé, amely a fürdőháztól majdnem a sziget közepéig húzódik. Ijesztő látvány volt. Magasra tartott fáklyával, ordítva szaladtak visszafelé a katonák, s alig tíz lépésnyire mögöttük jött a Duna, most már az igazi nagy áradat, amely egész szélességében elborította a szigetet. Valami soha nem hallott, a nagyon mély basszus-korgáshoz hasonló, bögyszerű hanggal kergette őket a víz, meg-megcsillant a bokrok közt, tördöste, recsegett az ágakat, egy-egy hullámját előre vetette, oldalt, ahol mélyebb volt a föld színe, hosszú nyelveket szalajtott előre. Szaladtak mind, elől a kis fehérleány, mögötte a katonák, s leghátul teljes szélességben, most már harsogó bögéssel a víz, törve-zuzva a bokrokat, elsöpörve a vaspadokat, fák lehajló ágait megropantva. Ha nagy szél rohan végig a bokrok közt, ez is ijesztő süvöltésként hangzik, hát még amikor az egész

Duna vágatott át rajtuk! Ropogtak az ágak, sirtak a levelek, de semmi nem tudott ellentállni a víznek.

Akik a felsőszigeten álltak, sikoltozva rohantak a házakba. A fürdőház előtt nagy vaspontonok álltak, bennük fáklyás katonák. A pontonokat csöndesen a hátára vette a víz s lassan vitte lefelé. A többi katona részint a vendéglő terraszára ugrott, részint az üres pontonokba. Az egyik tiszt, aki jó tíz percet szaladt a víz elől, amíg az első csónakhoz ért, nevetve ugrott a vasalkotmányba, s miközben letörölte homlokáról a verejtéket, fejcsóválva mondta a Dunának, amely most minden irányban elterjedt körülötte:

— Ah, du Canaille!

Pirkó a nagy szálló terraszára menekült, ahol már izgatottan várta az anyja. Elnézett a nagy gyöp helyén, ahol most csak a vízből félig kiálló fekete bokorcsomók jelezték, hogy ez nem volt mindig tenger, s látta, hogy itt már szelidebb a víz, csöndes kis fodrokat hajt rajta a szellő, csak elől haragszik, csak az előőrsei harapnak, tépnek, szagatnak, süvöltenek. Igen csöndes fodrokat, lágy kis hullámokat hajtott a szellő keresztül a szigeten, s már a lárma is elült, csöndes bámulás uralkodott az embereken, s az az elfogódás, amelyvel a lassan, de szemmeláthatóan egyre emelkedő víz imponált nekik. A lámpák tükörképén látszott ez legjobban. A vízben reszkető láng egyre közeledett az igazihhoz, a lámparudak háromnegyede már víz alatt volt.

Egy katonai csónak haladt el előttük, a katonák vasvégű rudakkal hajtották. Hogy a lámpák elé ért, a tiszt meglátta a szép asszonyt, szalutált és felszólt:

— Wollen die Damen vielleicht in's Restaurant?

— Igen, mama — sugta Pirkó, aki szerette volna látni a nagy vizet. Waldné mosolygott, meghajtotta a fejét s beszálltak a vascónakba. Elhajókéztak a virágágyak felett, s az egyik helyen Pirkó elszomorodott:

— Itt voltak a tubarózsák, mamám...

S az édes, elmult estére gondolt, amikor még jól esett a fájdalom. Homlokára tette kis kezét, most már fájt a feje a sok izgalomtól. Félig lehunyt szemmel nézett szét a sötét estébe.

A fürdőház magaslaton épült, a víz nem érte el ezt a dombot. Így az épület köré gyűltek a kertészek, s ott állt a katonák egy része is, tétlenül nézve a fénylő nagy vizet, amely egy félóra alatt hétek keserves munkáját tette tönkre. Fáklyákat tartottak, s bámulták a vascónakban hajókázó két hölgyet.

Odább, a magaslat egy kiugrásán egyetlen alak állott. Ráesett a fáklya vörös fénye, s ő büszkén nézett ki a szabad Dunára. Fekete köpenyét lobogtatta a szél, hosszú haja a homlokára omlott. De dőlőzegen állott szemben a rémületes áradattal, s hátravetett feje, kidüllesztett melle nemes daczról tett tanuságot. Persze, hogy ő volt, Sándor, akinek buzgott a lelke ettől a hatalmas impressziótól, s aki talán úgy érezte, hogy fekete köpenyébe burkolózva, levett kalappal nézve szemébe a rettenetes Dunának, e pillanatban nem kisebb valakivel daczol, mint magával a bosszuálló istennel.

XIV.

Van egy bizonyos fajta éjjeli lepke, amely arról ismeretes, hogy amíg künn van a homályban, óvatos, csöndes állat, de amint bekerül a lámpához, megbolondul. Eleinte csak körülötte tanyázik, a fal fényesebb részein. Majd közelebb merészkedik, röpköd a lámpa körül egy kicsit, aztán megint elbujik valahová, perczéig nem kerül elő. Később ismét megjelenik, most már vakmerőbb, s úgy venni észre, hogy valami örület szállt parányi fejébe. Rendetlen röpdőséssel kering a láng körül, nekivágódik

az üvegnek, mindegyre kisebb köröket ír le, végül pedig tökéletesen megvadul. Bolond módra csapódik neki az ernyőnek, az üvegnek, összetöri a szárnyát, hihetetlen gyorsasággal cikázik egyik helyről a másikra, s ha az ember utána nyul, hogy megfogja, úgy érzi, hogy a kis állat megvakult, se hangra, se mozdulatra nem figyel, meg lehet fogni, ki lehet hajítani az ablakon. De a következő perczben megint megjelenik reszkető szárnyacskája a lámpaernyő alatt, nekivág megint az üvegnek, s az ember utóvégre is belátja, hogy az ilyen bolondon nem lehet segíteni és békén hagyja. Másnap reggel aztán megtalálja az éjjeli szekrényen, a kihűlt lámpa alatt, összetört, fénytelen szárnyal, mozdulatlanul.

Pirkó most körülbelül ott tartott, ahol a lepke először csapódik neki a forró üvegnek, amikor a melegtől és fénytől először forr fel benne valami nagy indulat. Reggel, amikor végignézett a szigeten, amely fölött most nyugodtan, alig észrevehető mozgással áramlott át a víz, meglátta egy csónakban Tarkovics Endrét. A férfi intett neki a kalapjával, amire Pirkó hirtelen megfordult, felrohant az üres szobába és az ágyra vetette magát. Eltűnt belőle a mértékűdő kis hölgy, most esett le a lábáról az üvegczipő, az óvatosság, a gondos körültekintés szimbóluma. Szaladt mindenki elől s mégis mindenkibe beleütközött. Ha úgy érezte, hogy *haza* kellene mennie, nem tudta, hová menjen: Belláékhoz, az anyja parfümös hotelszobájába, vagy a pesti lakásba, ahol föl voltak szedve a szőnyegek s fehér vászontakaró alatt szundikáltak a butorok. Kereste a családját, azt se találta. Vergődött, nem tudott hová menni, kívül szoba állani. Kibámult az ablakon, aztán hirtelen az ajtóhoz szaladt, de ott megint megállt. Az anyjának nem mert a szemébe nézni. Tudta, hogy miért tartják itt, miért van rá szükség. Istenem, talán mégis jobb lett volna Heinét nem olvasni, a szerelmes verseket meg nem ismerni, s most még nem érteni oly világosan, hogy miért veszi egyszerre magához az anyja, miért öleli sirva az ágyában, álmatlan éjszakákon. Azok a lepkék is, ha őserdőben élének, ahol nem jár ember, aki tüzet gyújthatna...

Aztán leült és föltette magában, hogy minden erejéből gondolkozni fog. És sokáig ült egymagában, minden neszre figyelve, hogy talán az anyja jön, akivel — tudja isten — még találkozni sem szeretett volna.

Igen, Pirkó meg fog szökni.

Hogy hová, azt nem is tudja. Hogy miképpen, azt se. De szökni fog, innen el és folyton menni, menni, egészen addig, amíg csupa idegen emberek közé nem ér. Vagy talán az apjához menjen?

— Szegény apa — gondolta és megborzadt. Szegény apa most az irodájában ül és dolgozik. Künn ülnek a segédek és periratokat másolnak. Aztán a törvényszékre szaladnak, visszajönnek, beszólnak az ajtón és az irodavezető tovább küldi őket. Emlékezett a szavakra, amik az irodából a lakásba röppentek:

— Menjen a pénzügyigazgatósághoz...

— Szaladjon a vámházba...

— Tizkor tárgyalás az ötnél...

És mindebből a sok másolásból, szaladgálásból és tárgyalásból pénz lett, piszkos bankók, amiket kövér kereskedők vagy öreg vidéki asszonyok szoktak volt apának az íróasztalára olvasni. És mindebből a pénzből szép, villogó ruhák lettek, finom párisi selyemharisnyák, parfüm, szallagok és a mama mégis sirva ölelte az ágyban.

— Szegény apa...

Valami közösséget érzett az apjával. De félt, hogy meglát rajta mindent, hogy megtud valamit.

Az anyja jött:

— Csónakon jöttem a fürdőből — ujságolta — este felé végigcsónakázunk a szigeten, te is velünk jössz, Pirkó!

Soha még nem felelt úgy, ahogy most:

— Nem megyek.

Daczosan, határozottan mondta.

— Nem jössz? Miért nem jössz?

Szegény maga se tudta. Azt se tudta, mit beszél.

Erre meg ezt felelte:

— Vagy különben megyek.

Azzal kiszaladt, megint le a lépcsőn a terraszig, aztán föl az olvasóterembe. Ott senki se volt, hát a zongorához ült. Kinyitotta, becsapta. Majd ujságot akart olvasni. De ezt se bírta. Leült hát a kanapé sarkába és maga elé nézett. Mintha fölfedezett volna valamit, egyszerre megvilágosodott az arcza. Nagyön halkan mondta:

— Nem tudok élni.

Ez a csöndesen suhanó szó magánosan szállt végig az oszlopos teremben, visszajött hozzá, a fülébe zugott, a szívét szorongotta.

Pirkó nem tud élni. Nagyon megsajnálta magát, mosolygott egy kicsit, de nagyon szomorúan és megint mondott valamit, ezt is félhangosan, hogy a fülével is hallja. Ezt mondta:

— Szegény kis leány.

Még egyideig szótlannul ült a teremben. Aztán betotyogott egy öreg urhölgy, aki előkeresett egy német lapot és befészkelte magát a karosszékekbe, hát kiment. Fel, az anyjához, akit megint öltözködésnél talált. Azt mondta neki, hogy nagyon szeretne ma Bellához menni, nála maradni, ott aludni. Panaszkodott, hogy kényelmetlen a kanapé és nyugtalan alvás esik rajta. A csónakpartiról pedig lemond.

— Akkor én se megyek — mondta erre az anyja.

Pirkó őszintén kérdezte:

— Miért?

Az asszony egy kicsit hallgatott, gondolkozott, aztán csöndes-kérő hangon, amely igazán szívből jött, így szólt:

— Csak még ma maradj itt, kis leányom.

Dehogy maradt. Nem lehetett, egyszerűen nem lehetett. És máris szeretett volna rohanni, mert a legártatlanabb szó, a legegyszerűbb kérdés is kegyetlen világossággal folyton azt magyarázta neki, amit már kitalált. Az anyjának minden szava, minden mozdulata, minden kérése újabb és újabb bizonyíték volt. Dehogy maradt.

— Hát jó — mondta az asszony. — Ilyen leányom van nekem. Egyszer kérem valamire.

A kis leány már kifelé ment s az ajtóból csak ezt mondta:

— Bocsáss meg, mama. Kezit csókolom.

De nem csókolta meg a kezit.

*

A leányszobában, az ő kedves párnáján felriadt Pirkó hajnal felé. Szinte csodálkozott azon, hogy tudott aludni. A másik ágyban megint csak nyugodtan, egészséges álommal aludt a kövér szőke. Egyáltalán, Pirkó nem emlékezett arra, hogy a szőke valaha nyugtalanul aludt volna. Az ablakon megint a derengés világos lehellete szállt be s ahogy a leány figyelni kezdett, érezte maga körül a hajnal előtti nagy csöndességet, az igazi nagy alvást. Fölkelt s óvatosan vette magára fehér ruháját. Kiosont az ajtón, le a földszintre s a kapu elé kötött csónakba ült. Eloldotta a lánczot s fűelt, hogy nem hallják-e. Nem, senki se hallotta, minden aludt még a szigeten, a füvek és virágok csöndesen álltak a víz fenekén, csak éppen a madarak voltak ébren. Budáról kakasszó sikoltott át a vizen, egymásnak felelgettek az ó-budai kakasok.

Az egyik evezővel dolgozni kezdett s kieviczkelt odáig, ahol valamikor a sziget partja volt. Itt szénézett a Dunán. A nap még nem jött fel, de Pest felől már világos volt az ég s a legalsó felhők rózsaszínű fényben

usztak. A víz is csöndes volt, pontosan mutatta a gyárkéményeket, a parti fákat. A kis leány kiült a csónak orrára s hagyta, hogy a víz szeliden vigye lefelé; kissé didergett a friss hajnali szellőben, de úgy érezte, hogy ez a sok víz, ez a nagy reggeli hangulat egy kicsit enyhíti a fájalmát. Hogy mi lesz ennek a csónakázásnak a vége, azt nem tudta. De sejtette, hogy soha többé nem jön vissza. Nem látja soha többé a kövér szőke leányt, a derék öreg Térei bácsit, nem kell többé szegyenkeznie az anyja előtt. És soha, soha többé nem kerül Tarkovics elé. »Szeressék egymást« — gondolta s csak azon a nagy fájdalmon, amit ez a szó a lelkében okozott, csak azon érezte, hogy ez kikre vonatkozik.

A víz kifelé kezdte vinni a csónakot, a Duna közepére. És itt egyre gyorsabban vitte.

— Isten veled, sziget — mondta Pirkó és meghajtott fejecskéjét a sziget felé. Még ezt is elemezte s rájött, hogy megint bakfis volt. De aztán napirendre tért e fölött is, úgy érezte, hogy most már ez is mindegy. Valami nagy nyugalom szállt a lelkére szegény elveszett madárnak, akivel sohase törődött az anyja. A pesti gyárak felé nézett, amelyek kéményeiből nagyon vékonyan, szinte álmosan szállt egy kis füst. Ezek tovább élnek, tovább dolgoznak, és hat órákor már talpon lesz az egész város, csöngetni fog a villamos a hido, s munkába mennek a munkások. »Szép lehet szépen meghalni« — gondolta s eszébe jutott Helén, az asztolári lilium, akinek teteme fekete bárkán, fehérbe öltöztetve, telisteli virággal csöndesen uszott le a folyón a gonosz Guinevere királyasszony palotájáig. Ennél a gondolatnál visszanézett a nagy szálló felé s az anyja ablakát kereste.

Most sirni kezdett. Talán ő sirt egyedül e pillanatban ebben a nagy alvó városban, a megáradt víz közepén, amikor még semmi emberi hang nem jött sehonnan, csak a madarak ébredtek a szigeten és a kakasok felelgettek egymásnak. De az ő sirása nagyon csöndes volt, csak a Duna kis hullámai hallották meg.

Feljött a nap, kibujt a gyárak mögül égővörös nagy korongja, s egyszeribe kigyultak mind a felhők, rózsaszínű lehellet szállt széjjel az égen, égő rózsaszínt kapott a Duna is és a budai ablakok végig lángban ragyogtak. Sebesen haladt lefelé a csónak, keresztbe állt a vizen, senki se kormányozta. A kis fehér leány ekkor szembeállt a nappal, s az ő hótiszta ruhácskáját is előntötte halvány rózsaszínnel a hajnali sugárzás. Nagy vigasztalás jött feléje mindenünnen, s abban hagyta a sirást. A nap szemlátomást szállt följebb az égen, kigyújtotta a báránnyelű szőke szőke s aranyugárákkal hintette tele a Dunát. Ekkor jött felülről a fekete bárka, amely tele volt zöldséges asszonnyal, s amelyben izmos legények eveztek. Halk ének hallatszott róla, az asszonyok elhúzták a magas hangokat, mint a proceszzióknál, amikor a Mária-énekeket éneklük.

A hidon túl az egyik evezős felállt a helyéről, kihajolt a víz fölé, s ezt mondta:

— Egy üres ladik...

Mind arrafelé néztek, s egy pillanatra, amíg a legény evezőjével maga felé húzta az üres csónakot, elhallgatott az ének.

Nem tetszésünket vagy csak érzésünkre hivatkozva, fejezzük ki, vagy okokkal is igazoljuk. Az előbbi az izlés embere teszi, az utóbbit a kritikus. Melyiknek kötelessége azt amit megró, jobban csinálni meg? Egyiknek sem.

Lessing.

*

A nép komédiás.

Juvenalis.

Krónika II.

Uj hivatal.

— Kép a jövőből. —

Nápoly, aug. 14.

(A gyászoló házban megjelenik egy előkelő külsejű idegen s beküldi névjegyét a bánatos özvegyhez.)

A SZOBALÉANY (kijön a bánatos özvegytől): A kegyelmes asszony nagyon sajnálja, de gyásza annyira lesújtotta, hogy képtelen bárkit is fogadni.

AZ IDEGEN (a helyzet magaslátára emelkedve): Soha se bocsátanám meg magamnak, ha a kegyelmes asszony gyászát egy pillanatra is megzavarnám, de kérem, mondja meg neki, hogy nem csupán részvétemet jöttem kifejezni, ellenkezőleg: pénzről van szó, készpénzről, *k. p.* Nem: *p. c.*, hanem *k. p.*

A SZOBALÉANY (még egyszer bemegy és kijön): A kegyelmes asszony oly rosszul érzi magát, hogy amennyiben Uraságod pénzért jött, tisztára lehetetlenség Uraságoddal szóba állnia. Amennyiben azonban...

AZ IDEGEN: Ismétlem, hogy félreértés van a dologban. Nem pénzért jöttem, ellenkezőleg: a pénzt hozom, itt van a zsebemben, *k. p.*

A SZOBALÉANY: Ebben az esetben a kegyelmes asszony erőt fog venni bánatán s Uraságod kedvéért megkísérli, hogy talán pár perczre mégis összeszedheti magát. Tessék besétálni.

(A szalonban:)

AZ IDEGEN: Bocsánatot kérek, kegyelmes asszony, hogy, bár mélyen tisztetem özvegyi szent fájdalmát, zaklatni merészkedem ebben az órában, amikor...

A BÁNATOS ÖZVEGY (leküzdve fájdalmát, mindazáltal mély szomorúsággal): Nekem kell engedelmet kérnem; de Uraságod névjegyén csak egy előttem ismeretlen név állott s így nem sejthettem... Szabad tudnom, mily ügyben s kihez van szerencsém?

AZ IDEGEN: Én az országos fő-egyezség-alkusz vagyok.

A BÁNATOS ÖZVEGY: Tessék?

AZ IDEGEN: Az országos fő-egyezség-alkusz. Ez a hivatal még új, de rég érzett hiányt pótol. Különben, ha rátérek küldetésem tárgyára, a kegyelmes asszony azonnal meg fogja érteni...

A BÁNATOS ÖZVEGY: Kérem, tessék. (Helyet mutat az idegennek; leülnek.)

AZ IDEGEN: Én a kormány küldöttje vagyok, kegyelmes asszony. A kormány értesült róla, hogy Exczellenctiad boldogult férje, hazánk nagy fia, emlékiratokat s ezekben az emlékiratokban... hogy is mondjam?... tehát röviden s kissé népiesen szólva: ezekben az emlékiratokban olyan büzőket hagyott hátra...

A BÁNATOS ÖZVEGY (felsugárzó arccal): De még milyen büzőket, uram! A miniszterek, pártvezérek, bel- és külföldi államférfiak csak úgy prűszkölnek majd tőlük!

Biztosíthatom, uram, egyesek meg fognak pukkadni s lesznek, akik megérezve, hogy mi jelenik meg róluk, háromszor is megfordulnak sirjukban.

A KORMÁNY KÜLDÖTTJE (mosolyogva): Tökéletesen értem, kegyelmes asszonyom s ha szabad hozzátennem: ez a dolog előttem nem szokatlan, mert új hivatalomból kifolyólag már több nagy hazafi hagyatékát volt szerencsém összevásárolni. (Önérzetesen emelve fel a fejét.) Röviden: a kegyelmes asszony annyi büz temetőjét látja bennem, hogy e tekintetben bátra kiállhatom a versenyt bármely olajjal szagtalanitott műintézettel.

A KEGYELMES ASSZONY (szerényen): Mi csak egyszerű emberek voltunk, de igyekeztünk megtenni a magunkét.

A KORMÁNY KÜLDÖTTJE (respektussal): Értesültem róla, kegyelmes asszonyom, hogy hazánk nagy fiának, a boldogult kegyelmes urnak a recordja e tekintetben is meghalad minden eddig ismert eredményt. Ha szabad így fejezni ki magamat: a boldogult kegyelmes ur a büz világ bajnoka volt.

A KEGYELMES ASSZONY (meghatottan): Megvallom, ez az elismerés nagyon jól esik. És mennyire jól esnék szegény megboldogult férjemnek, aki ebből is meggyőződhetnék, hogy fáradozása nem volt hiábavaló!...

AZ IDEGEN (komolyan): A kormány érdeme szerint méltányolja a nagy hazafi tevékenységét s látatlanban is sokra becsüli emlékiratait. De ne feledje, kegyelmes asszonyom, hogy a kormánynak a Lex Cantelli értelmében joga volna a hazafiak után maradó minden büzt egy szerűen lefoglalni...

A KEGYELMES ASSZONY (könnyein át is mosolyogva): Csak hogy a mieink már biztos helyen vannak, igen tisztelt uram!

A KORMÁNY EMBERE: Erre el voltunk készülve, kegyelmes asszonyom. Éppen azért a kormány mellőzni kíván minden erőszakosságot s azt reméli, hogy az egyezség gyümölcsöző mezején Exczellenctiad részéről némi előzékenységgel fog találkozni, cserében azért a figyelemért, hogy a haldoklás örömeit holmi házkutatással stb. nem rontotta meg. Szóval a kormány kétszázezer lirát ajánl fel Exczellenctiadnak az összes büzőkért, hangsúlyozom: az összesekért, mert abba, hogy az apróbb büzőket a kegyelmes asszony alattomban másutt értékesítse, nem egyezhetnék bele.

A KEGYELMES ASSZONY: Ön tréfál, uram. Egy német kiadó máris háromszázezer lirát ajánlott fel boldogult férjem emlékirataitért; véletlenül itt a levele. De hisz ön ezt természetesnek fogja találni. Európa összes botrány-amateurljei sóvárogva lesik a *haut goût*-t, mely e papirokból szerteárad, s Európa nem fog csalódni, azt mondhatom. Nos, uram, ha egy egyszerű kiadó, ki még virágot téphet minden ágról, egy egyszerű kiadó, egy szegény, rongyos ember, háromszázezer lirát kínál a boldogult papirjaiért, akkor az a kétszázezer lirás ajánlat — az állam részéről! — őszintén szólva: smuczigság.

A KORMÁNY EMBERE: Beszéljünk érthetően, kegyelmes asszony. Mennyit követel?

A KEGYELMES ASSZONY: Ötszázezer lirát, egy petákkal se kevesebbet.

A KORMÁNY EMBERE: Ötszázezer lira: az nagyon sok.

A KEGYELMES ASSZONY: Gondolja meg, hogy ezekben a papirokban mindenki kompromittálva van: az összes főméltóságok le egészen az utolsó kecsketolvajig. Gondolja még, hogy nincs az a disznóság, amelyről ezek az emlékiratok ne szólnának. Gondolja meg, hogy boldogult férjem mondhatni csak azért élt, hogy ezeket a disznóságokat a nemzeti Pantheon számára megörökítse.

A KORMÁNY EMBERE: Parbleu, kegyelmes asszonyom, ha a nagy hazafi ebbeli érdemei nem volnának általánosan ismereteseek, úgy én most nem háborgatnám önt emberfölötti gyászában. Csak nem képzeli, hogy alagyákért vagy bökversekért ajánl fel a kormány ilyen tiszteletreméltó összeget? De szó sincs róla, a kormány nem engedheti, hogy ez a nemzeti kincs külföldre vándoroljon, s amit a német kiadó kínál, az állam is ki fogja izzadni, ha másképp nem lehet: csatornázási költségek czímén.

A KEGYELMES ASSZONY: Mint jó honleánynak minden igyekezetem arra irányul, hogy férjem hagyatékát megmentsem az ország számára. De megjegyzem, uram, hogy én, ragaszkodva a boldogult intenczióihoz, melyek előtt szentek, a német kiadó ajánlatát nem fogadtam el, még csak nem is feleltem neki.

A KORMÁNY EMBERE: Kegyelmes asszonyom: mondjunk háromszázötvenezret. Ezt is csak azért, mert sietek. Időm ki van mérve; még ma két más, bár kisebbszerű skandalumot kell örök árón megszerezennem...

A KEGYELMES ASSZONY: Másrészt nehéz belenyugodnom abba a gondolatba, hogy mindaz, amit boldogult férjem, ez a nagy idealista, mint örökbecsűt följegyzett, egyszer s mindenkorra elveszszzen az örökkévalóság számára. Nem, uram, ön be fogja látni, hogy ragaszkodnom kell ahhoz, amit kimondottam.

A KORMÁNY EMBERE: Higye el, kegyelmes asszonyom, hogy a kloákának minden szénnye se ér többet négyszázezer líránál. Azt hiszem, eddig az összegig még elmehetek, bár félek, hogy főnököm, a miniszter dezavaluálni fog...

A KEGYELMES ASSZONY: Az a vén, többször büntetett betörő? Azt ugyan ne higye! Ha meghallja, hogy az elhunyt emlékiratait nemcsak az ő nagyobb stílu utonállásait cikkelyezték be, hanem legbizalmasabb hölgyszerűségeiről is válogatott pikantériákat őriznek, majd engedékenyebb lesz!

A KORMÁNY EMBERE: Vannak fizikai lehetetlenségek, kegyelmes asszonyom. A fél millió lira fizikai lehetetlenség.

A KEGYELMES ASSZONY: Csak a természet ismer lehetetlenséget, a politika nem. Végre is egy nagy hazafiról van szó, akinek a hagyatékát nem piacci árak szerint, hanem érdemeinek alapján kell megítélni. Ami nagynevű férjem után maradt, annak vásári értéke csekély, de *pretium affectionis*-a óriási. S ne felejtse el, uram, hogy a megboldogult nem hagyott hátra egyebet, csak azt, amit ön a rövidség okáért büzőknek nevez.

A KORMÁNY EMBERE: Bocsánat, de úgy tudom, hogy hazánk nagy fia tevékenyen működött közre mindenütt, ahol pénzt osztogattak s részt vett mindenféle panamában,

ugy a nagystilűekben, mint a középfinomokban és közönségesekben.

A KEGYELMES ASSZONY: Sajnos, amit a két keze keresves keresményével szerzett, mind visszaolták tőle. (Könnyeit törölgeti.) Áldott jó, könnyen hívő ember volt, szegény; a mily ügyes a szerzésben, épp oly ügyetlen a megőrzésben. S így számomra, aki utolsó, bár nem legszebb éveinek osztályosa voltam, az emlékezet virágain kívül nem hagyott egyebet, mint életének e fő-művét, az utolsó század pikantériáinak e páratlan potpourriját. Nem, uram, azt, ami nekem mindenem... hitem, álomom, imádságom és szerelmem volt... azt, ami az ő drága lényéből örök időkre fenmaradt... gyermekreményim s bánatim emlékét... nem, uram, mindezt nem adhatom oda fél millió lírán alul. E kerek összegért azonban odaadok mindent... mindent, ami nekem eddig kedves és drága volt... mindent, még az emlékezet virágait is.

A KORMÁNY EMBERE: Exczellenciád meggyőződött s a kívánt összeget ki fogom eszközölni. De cserében ezért s ama készségünkért, hogy hazánk nagy fiának munkáinak megsemmisítését ellensúlyozandó, szobrot emelünk: kérдем Kegyelmességedet, mi biztosít bennünket, hogy üzletünk perfektuálásával minden bűz, még a legapróbb is, megsemmisül?

A KEGYELMES ASSZONY: Mi biztosítja önöket? A józan ész, uram, a józan ész! Egy fél millió nem sok, de elég arra, hogy az ember hátralévő éveit nyugodtan őrlje le. Egy fél millióból, szegényesen bár, még lehet élni s ha végre visszavonulhatok kastélyomba és szép hazánk egy kies zugában kertemet művelem, csak nem fogok ilyen szennyes dolgokkal foglalkozni?!

A KORMÁNY EMBERE: Kegyelmes asszony, az ön alázatos szolgálja meghajlik az ön lelki nagysága előtt!

A KEGYELMES ASSZONY: Még egyet. Mondja meg őszintén, könyörtelenül, hogy ha átszolgáltatom önnek e drága papirokat, mi fog történni velök?

A KORMÁNY EMBERE (ünnepiesen): Felöltözöm pestis-öltözékembe s gummi-keztűs kezemben egy csiptető vasat tartva, a drága papirlapokat egyenként adom át a Tűz istenének...

A KEGYELMES ASSZONY: Akkor még fogja engedni, hogy még egy bucsu-csókot lehelhessek e drága sorokra?

A KORMÁNY EMBERE: Kegyelmes asszonyom, mindig voltak gyászoló özvegyek, akik nem félték a hullaméregtől. De én leborulok az ön szíve előtt!

Idem.

Fejedelem sohasem lesz törvényes okok híján, melyekkel szöszegését szépihetheti.

Machiavelli.

*

A királyság az Isten képére alkotott kormány. — Ez az álom.
A köztársaság az ember képére alkotott kormány. — Ez a politikai valóság.

Lamarline.

*

Vannak pillanatok, midőn e világ hatalmasai elfundorodnak az őket környező hódolat előtt, s ellenmondást óhajtanak.

Bölvös.

Utra készen.

(Baudelaire.)

*Halál, vén kormányos, várlak utra készen,
Unom már e földet! Fel a vitorlákkal!
Ha az ég s a tenger sötét is egészen,
Szívem, jól ismered, tele van sugárral!*

*Tölts még egy korty mérget; hadd erősítsen meg!
Lázás aggyal dülök az örvénybe menten,
Mindegy bármit is rejt, ha poklot, ha mennyet —
Csak újat találjak az ismeretlenben!*

Kún József.

Malva.

Irta: MAXIM GORJKI.

A tenger mosolygott.

Meg-megrándult a forró szél lágy lehellete alatt, finom fodrozat borította el a felületét s vakítóan verte vissza a nap ragyogó képét. Ezer ezüst taraj mosolygott föl a kék égre. A tenger és égboltozat közti végtelen térben fölhangzott a hullámok vidám csobogása, amint egymásután szaladtak föl a zátony ferde szélére. Ez a zaj és ez a napfény, melyet ezerszeresen vert vissza a fodros tenger, harmónikusán folyt össze az életöröm meg nem szűnő morgásában. A nap szinte boldog volt, hogy leküldhette sugarát, nemkülönben a tenger is, hogy ezt az ujjongó derűt visszasugározhatta.

A szél gyöngéden simogatta a tenger erős keblét, melyen mintha atlasz-szövet feszült volna; a nap melegegette izzó sugaraival; a tenger pedig ittasan sóhajtott e hizelgés gyöngéd ereje alatt s megtelítette a levegőt kigőzölgésének sós aromájával. Ahogy a zöldes hullámok lefutottak a sárga homokról, ott hagyták pompás fehér tarajukat, melyek halk zizegéssel gyűltek együvé s behálózták a forró fövenyt... A hosszú keskeny földnyelv nagyon hasonlított egy a tengerbe zuhant nagy toronyhoz. Hegyes végével befuródott a verőfényben fürdő vizsivatagba, talpzata pedig a távolba veszett, hol tompa fényű köd mögött rejtőzött a szárazföld. Innen a szél ismeretlen nehéz szagot hozott magával, mely oly különösnek, oly megfoghatatlannak tetszett a tiszta kék ég alatt szüzs magányban elterülő tengeren.

A halpikkelyekkel beszórt földnyelv fövenyébe fakarók voltak verve s ezen hálók függtek, melyek fátyolszerű árnyékot vetettek. A zátony szélén néhány nagyobb s egy kisebb bárka vesztegelt. Mintha a kifelé igyekvő hullámok magukkal akarták volna csalni a szárazra. A zátonyon rudak, evezők, nagy kötélrakások, kasok és hordók heverték szanaszét egy fűzfavesszőkből, fahéjból és rongyokból összetákolt kunyhó körül. A bejárata mellett levő ágason egy pár nemez csizma száradt, a talpával fölfelé. E rendetlen kacatból hosszú pózna meredt fölfelé, melynek végén vörös rongyot lobogtatott a szél. Egyik bárka árnyékában Legosztév Vaszilij, a zátony baktere hevert, a zátony pedig Grebensikov kereskedő halásztelepeinek a legelső állomása volt. Vaszilij a hasán feküdt s fejét két kezével feltámasztva, mereven bámult a messze tengerben alig kivehető keskeny földcsikra. Ott, a vízből egy kis fekete pont merült föl s Vaszilijnak tetszett, hogy mint jön a pont közelebb s közelebb a zátonyhoz s mint nagybodlik azon arányban.

A hullámokon támadó napsugár vakító fénye miatt hunyoritva meglegedetten mosolygott. Ott jön Malva. Idejön hozzá, föl fog kaczagni, hogy csábító keble is megremeg bele; azután erős, de puha karjaival megöleli, össze-vissza csókolja, s oly hangosan kezd bele az újságok elmondásába, hogy a parton tollászkodó sirályok föl fognak rebenni. Azután jó hallevest fognak főzni, pálinkát isznak, letelepszene a homokba, beszélgetnek, tréfálkoznak, késő alkonyatkor pedig teát főznek s azután lefeküsznek aludni. Így megy ez minden áldott vasárnap, meg minden ünnepnap. Kora reggel, üde hajnali szürkületkor Vaszilij a partra csónakázik. Malva álmosan fog a kormánylapát mellett ülni, Vaszilij evez s aközben mindig ötlet nézi. Az asszony ilyenkor mindig durcás szokott lenni, durcás és kedves, mint egy eltelt macska. Lehet az is, hogy a padról lassankint lecsuszik a bárka fenekére, ott összekuporodik s elalszik. Nem egyszer megteszi...

Még a sirályok is bágyadtak a melegtől. Tátott csőrrel, lelógó szárnyakkal lomhán ülnek sorjában a homokon, vagy lustán, némán eveznek a hullámokon az e madaraknál sajátos kapzsi mozdulatok nélkül.

A nap forró hizelgése alatt oly érzékileg emelkedik a tenger keble s a levegő tele van bódító bágyadsággal... Vaszilij úgy látta, hogy Malva nem egyedül van a csónakban. Talán megint Szereska kullancskodott? Vaszilij lomhán megfordult a homokon, fölült, a kezéből ernyőt csinált a szeme elé s boszusan nézte, hogy ki jöhet még? Malva a csónak farán ül s a kormánylapátot tartja. Evezni nem Szereska evez, mert csapásai erőteljesek, de ügyetlenek. Ha Szereska volna, akkor Malva nem ülné a Kormánylapátnál...

— Hahó! — kiáltott Vaszilij türelmetlenül. — A sirályok a fövenyen megriadtak s neszelni kezdtek.

— Hahó, hahó... — hangzott a csónakról Malva üde hangja.

— Kivel jössz?

Nevetés volt a válasz.

Vaszilijt bántotta a dolog. Káromkodva köpött félre.

Nagyon szerette volna tudni, hogy ki jött Malvával. Cigarettát sodort s mereven nézte az evezősnek fejbubáját, meg a hátát. Az erős csapások alatt a víz hangosan csobogott, a bakter meztelen lábai pedig türelmetlenül topogtak a zizegő homokban.

— Ki jött veled? — kiáltott, mikor már kivehette, hogy a csinos, teli arcú Malva mosolyog.

— Tán várnál egy kicsit... majd megtudod — mondá nevetve. Az evezős is megfordult s nevetve nézett Vaszilijra.

A bakter összehúzta a szemöldökeit s törte a fejét, hogy ki lehet az a legény, aki oly ismerősnek tetszett.

— Huzd meg jobban — mondá Malva.

A nagy nekilódulástól a csónak a hullámmal együtt félig kifelűdött a homokra s megfeneklett, a hullám pedig vigan sietett vissza a tengerbe.

Az evezős kiugrott a partra s Vaszilij felé tartott.

— Jó napot apám!

— Jakab! — kiáltott Vaszilij, kinek meglepetése nagyobb volt, mint az öröme.

Megölelték egymást, háromszor megcsókolták egymást, miközben Vaszilij arcán bámulat, öröm és zavar váltakozott.

— No nézd... mi ez... alig tudok hova lenni... te vagy... hogy ment a dolgod? Nézz meg az ember!

— Szereska? De bizony még se Szereska? Az vagy, vagy se?

Vaszilij egyik kezével a szakállát simogatta, a másikkal meg a levegőbe kapkodott. Malvára akart nézni, de a fiának mosolygó szemei rajta függtek s ez egészen megzavarta.

Nagy meglepődést érzett a fölött, hogy ily egészséges, csinos legény fia van; de nagyon röstelte, hogy a szeretője ott van.

Zavartan szedte a lábait Jakab előtt, egyre-másra kérdezősködött tőle, s nem várt feleletet. Feje egészen megköttyösödött a vegyes érzelmektől s kutyául érezte magát, mikor Malva így szólt hozzá gunyosan:

— Ugyan ne tánczolj már annyit a csupa örömtől! Vezesd inkább a kunyhóba, s vendégszolgáld meg.

Vaszilij Malva felé fordult, akit még sohasem látott ily furcsán mosolyogni. Az asszony üde, gömbölyű formája volt, mint mindig, de most mégis mintha idegen asszony állt volna előtte. Zöldes szemeit hol az apán, hol a fiun jártatta s apró fehér fogaival tökmagot ropogtatott. Jakab is mosolyogva nézett hol egyikre, hol másikra; s azután pár másodpercig mind a hárman elhallgattak, ami nagyon kinosan hatott Vaszilijra.

— Mingyárt — mondá hirtelen Vaszilij s nagy igyekezettel indult a kunyhó felé. — Eredjetelek csak az árnyékba, majd vizet hozok... oszt halászlét főzünk. Olyan halászlét kapsz Jakab, hogy no. Addig is... tégyetek magatokat komóttá... mingyárt jövök.

A kunyhó mellől fölkapott egy kis üstöt, s eltűnt vele a kiterített hálók szürke sánczai mögött. Malva és a fiu szintén a kunyhóhoz mentek.

— No legény, hát elhoztalak volna az apádhoz — mondá Malva, s oldalvást alaposan szemügyre vette Jakab erőteljes alakját.

A fiu felé fordítá fekete göndör szakállal körített arcát s villogó szemekkel mondá:

— Hát biz' itt volnánk... Milyen szép itt!... milyen szép a tenger.

— Nagy víz... hanem... nem öregedett meg az apád?

— Nem éppen. — Szürkébbnek gondoltam, pedig alig van egy-két ősz hajszála... S amugy is, még erős ember.

— Mióta nem láttátok egymást?

— Valami öt esztendeje... A tizenhetedikben voltam, mikor a faluból elment.

Bementek a kunyhóba, hol nyomott volt a levegő, s a faláról erős halszag áradt. Jakab leült egy vastag tuskóra, Malva pedig egy rakás zsákra telepedett le. Közöttük egy keresztben átfűrészelt hordó volt, melynek fölfordított tetejét Vaszilij asztalnak használta. Azután hogy leültek, hosszasan, némán néztek egymásra.

— Aztán itt majd dolgozol? — kérdezte Malva.

— Persze... még nem tudom... Ha valami találkozik, akkor dolgozom.

— Majd csak akadni fog valami — mondá Malva meggyőződéssel s tovább mérte a legényt furcsán összehúzott szemével.

A legény azonban nem pillantott feléje, hanem az inge ujjával törülgette magáról az izzadságot.

Malva egyszerre csak elnevette magát.

— Az anyád... bizonyosan üzent valamit az apádnak s tisztelteti.

Jakab ránézett, az arcza elkomorult s kurtán felelt:

— Üzent... Hát aztán?

Malva nevetett, ami Jakabnak nagyon nem tetszett. Eszébe jutott az anyjának az üzenete, aki elkísérte a falu határáig s kiszáradt szemeivel hunyorgatva azt mondta neki:

— Mondd meg neki Jaska, a Jézus szerelmére kérelek, mondd meg neki, hogy: apám, az anyám egyedül van itt. Már öt esztendeje, hogy egyedül él itt s megöregszik. Mondd meg neki Jakabkám, az isten is megáldjon. Hogy az anyád nemsokára megöregszik... a nagy egyedülvalóságban. Folytonosan munkában... Mondd meg neki a Jézusra kérek...

Aztán a fejére borította a kötenyét s úgy sirt. Jakab akkor nem sajnálta, de most nagyon megszánta... Aztán Malvára nézett, a szemöldökeit összehúzta s kedve lett volna vele alaposan kikezdeni.

— Megjöttem — mondá Vaszilij a kunyhóba lépve. Az egyik kezében egy vergődő hal volt, a másikban kést tartott.

Zavara eltűnt, mélyen eleresztette a szive fenekére, mindkettőre nyugodtan, meglegedetten nézett, csak a mozgulatai voltak szokottnál idegeesebbek.

— Most mingyárt meggyujtom a tüzet, azután visszajövök s elbeszélgetünk. Hanem milyen derék egy legény lett belőled Jakab!

Kiment a kunyhóból.

Malva tovább májszolta a tökmagot s nyugodtan méregette végig Jakabot, aki kerülte a tekintetét, bár nem szívesen tette. Elgondolta magában, hogy mily jó lesz ott, tele eheti magát az ember. Lám milyen jól van az az asszony táplálva. Meg az apja is.

Később, mikor már a hallgatás nem volt nyíré, megszólalt.

— A batyut lent felejtettem a csónakban, hadd megyek érte.

Lassan fölemelkedett s kiment. Abban a perczben belépett Vaszilij, odahajolt Malvához s dühösen hadarta:

— Miért hoztad el magaddal? Most mit monddjak neki? Hogy micsodám vagy te nekem.

— Elhoztam és megvan — mondá Malva kurtán.

— Persze... az ilyen ostoba asszony!... Mindig bakot lő... most mit csináljak?... Csak úgy kibökkensem... kerülő nélkül... s otthon asszonyom van! Az ő anyja... Csak elgondolhatod az ilyesmit?

— Mi szükség elgondolnom? Talán félek tőle? Vagy talán töled? — s megvetőleg összehúzta zöldes szemeit. — Igazán nevetséges volt, hogy az előbb hogy elforogtál tőle.

— Nevetséges! Hát mit csináljak?

— Azt előbb kellett volna meggondolnod.

— Hát tudhattam, hogy váratlanul megérkezik?

Elhallgattak, mert a homok zizegését hallották. Jakab közeledett. A batyuját hozta, odavágta egy sarokba s gonosz oldalpillantást vetett az asszonyra.

Malva egyre ropogtatta a tökmagot. Vaszilij leült a tuskóra s zavartan dörzsölte a térdeit.

— Hát itt vagy. Hogy jutott eszedbe?

— Hát csak úgy... de hiszen megírtuk neked...

— Mikor? Nem kaptam levelet.

— Nem? Pedig irtunk.

— Akkor elveszett — mondá Vaszilij zavartan. — Hogy az ördög vigye el... mindig akkor kell elvesznie, mikor éppen szükség van rá.

— Hát akkor a sorsunkról nem is tudsz semmit?

— mondá Jakab, gyanakvólag nézve az apjára.

— Hogy tudnék, mikor mondom, hogy nem kaptam levelet.

Jakab elmondta, hogy a ló megdöglött, hogy már februárban nem volt lisztjük, hogy kereset nincs semmi. A széna nem jól fizetett, a tehén majd éhen vészett. Alig tudták ápriliséig kihúzni s ekkor elhatározták, hogy ha Jakab elvégzi a szántást, három hónapra az apjához megy. Hátha akad valami kereset. Ezt meg is írták neki, azután eladtak három juhot, vettek szénát és kenyeret s most itt van.

— Hát ez volt a levélben — mondá Vaszilij. — Ugy... de hiszen pénzt küldtem nektek.

— No ugyan sokat. A viskót kitataroztattuk... Máriát férjhez adtuk... no meg ekét is vettem... Hiszen már öt esztendeje... s az idő halad.

— Ugy. Hát nem volt elég? No de... kifut a leves.

Fölkelt s kiment. Leguggolt a tűz mellé, mely fölött egy kis üst suhogott. A halászlé habja lecsurgott a tűzbe. Elmerült a gondolataiba. Nem igen hatotta meg, amit a fia elbeszél, sőt kellemetlen érzést keltett benne a felesége s Jakab iránt. Mennyi pénzt küldött nekik öt esztendő alatt s még sem volt elég a gazdálkodáshoz. Majd megmondaná Jakabnak a magáét, csak ne lenne itt Malva. Az apja engedelme nélkül, a maga szakállára távozni a faluból, azt tudja; de a gazdaságot rendben tartani nem. Vaszilij sohasem gondolt erre a gazdaságra, mert ekkoráig könnyű, kellemes élete volt. Most azonban úgy tűnt fel neki ez a gazdaság, mint feneketlen lyuk, melybe öt év óta folyton dobálja a pénzt. Nagyon sóhajtott s megkavarta a főzőkanállal a halászlét.

A napfényben oly szomorúan halványnak tetszett a tűzhely kis lángja.

Az átlátszó kék füst kihuzódott a tengerre.

Vaszilij a szemével követte a füstöt; Malvára, a fiára s meg arra gondolt, hogy ezentul nem élhet majd oly szabadon. Jakab már bizonyosan sejti, hogy ki ez a Malva.

Az asszony pedig ott ült a kunyhóban s szemtelenül mosolygó, kihívó nézésével egészen megzavarta a legényt.

— Talán menyasszonyt hagyta a faluban — nevetett föl hirtelen s lopva Jakabra nézett.

— Lehet, hogy hagytam — mondá Jakab kedvetlenül.

— Szép? — kérdezte Malva közönyösen.

Jakab hallgatott.

— No miért nem szólsz? Szebb-e, mint én, vagy se?

Jakab akaratlanul is az asszonyra nézett. Barna telt arcza, nedves ajka volt, melyet most félig nyitva tartott. A rózsaszínű blúz nagyon jól állt neki, kiemelte kerek vállait s kiálló erős mellét. De kaczerül összehuzott nevető zöld szemei nem tetszettek neki.

— Minek ez a beszéd? — kérdezte sóhajtván s keserűen, pedig szigorú akart hozzá lenni.

— Hát hogyan beszéljek? — nevetett Malva.

— Azután meg nevensz is... szeretném tudni, miért?

— Téged nevetlek.

— Engem? Vagyok én neked valamid? — mondá Jakab megsértődve s megint csak lesüté a szemét a Malva tekintetétől.

Malva nem felelt.

Jakab sejtette, hogy mije ez az asszony az apjának s azért nem tudott vele nyíltan beszélni. Ez a gyanuja nem is lepte meg, mert hallotta, hogy a külső munkáknál az emberek sokszor kirugnak a hámból s azt is belátta, hogy oly erős egészséges embernek, mint aminő az apja, nagyon nehéz sokáig asszony nélkül élni. Azért mégis furcsán érezte magát, úgy az asszonynyal, mint az apjával szemben. Azután eszébe jutott az anya, ez a zsörtölődő, elfásult asszony, ki úgy dolgozott a faluban, mint a marha.

— Kész a leves — mondá Vaszilij a kunyhóba lépve. — Hozd csak ide a merőkanalat Malva.

Jakab az apjára nézett s elgondolkozott. Ugy látszik, az asszony gyakori vendég itt, ha azt is tudja, hogy hol a kanál helye.

Malva előhozta a kanalat, de azt mondta, hogy meg kell mosni a tengerben. Meg azután pálinka is van a csónakban. Az apa és fiu magukra maradtak.

— Hogy kerültél vele össze? — kérdezte Vaszilij.

— Hát mikor utánad kérdezősködtem az irodában, éppen ott találtam. Azt mondta: ahelyett, hogy a parton jöjtek hozzád, gyerünk csónakon. Ő is hozzád jön. No és eljöttünk.

— El... És én hányszor gondoltam el magamban, mint mehet most a Jakab sora.

A fiu jóságosan mosolygott az apjára, s ebből Vaszilij bátorságot merített.

— Micsoda asszony! Ugy-e?

— Csakugyan — mondá Jakab határozatlanul s a szeméi pislogtak.

— Hát bizony, az ember nem tehet másképp — mondá Vaszilij, az öklével magyarázva. Kezdetben csak kitartottam... nem ment. Hja a megszokás... házas ember vagyok. A ruháimat is foltozza, meg aztán a többi. S egyáltalában... az asszonyoktól meg a haláltól meg nem szabadul az ember — mondá nagy meggyőződéssel.

— Mi közöm hozzá? — mondá Jakab. — Ez a te dolgod, csak nem fogok bíraskodni fölötted?

Gondolatban hozzátette:

— Majd ez fog neked nadrágot foltozni, csak lesd.

— Azután meg csak negyvenöt éves vagyok — mondá Vaszilij. — Nagyon keveset költök rá, mert végre is nem a feleségem.

— Persze... — mondá Jakab, de magában azt gondolta, hogy még se bírja a zsebe.

Malva visszajött a pálinkás butykossal s egy köteg hálókarikával. Azután ebédhez ültek. Szótlanul ettek, csámcsogva rágták a húst a bordáról s a szálkákat kiköpték a homokba. Jakab sokat, mohón evett, ami Malvának nagyon tetszett. Gyöngéden mosolygott rá, mikor látta, hogy mint duzzad föl a legény napbarnította arcza az ételtől, s mily gyorsan mozognak nedves, erős ajkai. Vaszilij keveset evett, inkább csak mutatni akarta, hogy mennyire elfoglalja az evés. Erre szüksége is volt, mert azalatt föltűnés nélkül elgondolkozhatott a fiáról, Malváról s a kettőjükhöz való viszonyáról.

A hullámok szelid derűs muzsikáját minduntalan félbeszakította a sirályok kapzsi vijjogása. A hőség már nem volt oly kitarthatatlan, mert néha-néha hűvös szélroham járta át a kunyhót, üde tengerszagot hozva magával.

Az izletes halászlé s a jó néhány adag pálinka elvetették Jakab szemének a kifejezését. Bárgyuan kezdett mosolyogni, bőfögött, ásitott, s addig bámulta Malvát, hogy Vaszilij kénytelen volt rászólni:

— Feküdjél le Jasutka; ide ni, majd fölkeltünk, ha kész lesz a tea.

— Az isten uccse! — mondá Jakab helybenhagyólag, s levetette magát a zsákokra. — De hát ti?... hahaha!

Vaszilij nagyon zavart lett erre a nevetésre s gyorsan kiment. Malva összeszorította az ajkait, összehuzta a szemét.

— Mi közöd hozzá, hogy mit csinálunk? — mondá gorombán. — Te éretlen tacsó... me-e-e... te kölyök. S kiment.

— Már mint én? Jól van no, kiáltott Jakab utánuk. Hanem várj csak... hahaha... majd megmutatom! Nézze meg az ember a hirest.

Egyideig még morgott, azután elnyomta az álm. Vörös arczán a jóllakott és ittas ember baniba mosolya látszott.

Vaszilij három póznát szurt le a homokba, a végüket összekötötte, ponyvát vetett rá, s kész volt az árnyékos sátor. Alája bujt, a két kezét a feje alá tette s hanyatt fekve nézte az eget. Később Malva is belépett, letelepedett mellé a homokra. Vaszilij elégtelen, haragos arczczal fordult felé:

— Mi bajod öreg? — kérdezte Malva nevetve. — Hát annyira nem örülsz a fiadnak?

— Mikor kinevet. S miért? — Mert te vagy az oka.

— Én? — csodálkozott a karcsu asszony.

— Ki más? — Persze.

(Folytatjuk.)

Krónika III.

Orvosok és orvosok.

— aug. 17.

A magasból elbocsátott kő lefelé esik — ez szent és egyszerű törvénye a fizikának. A magasból elbocsátott léggömb ellenben fölfelé száll, ami törvénynek épp oly szent és épp oly egyszerű, mint az előbbi, s mégis sokkal később jöttünk rá s csodálkozunk rajta. Sok ideig rejtett igazság, bujkáló törvény volt ez a humanitás előtt, s a nemrég elmúlt századnak éppen az a leggyönyörűbb jellemző vonása, hogy ilyen rejtett igazságokat mutatott meg nekünk. Bennünket, ennek a századnak fiait úgy tanítottak, hogy a legszebb emberi dolgok közé tartozik ezeknek az ismeretlen törvényeknek felkutatása, s ezért a korunknak megfelelő vehemenciával adtuk rá magunkat a harcra. Az emberiségnek erre a célra kirendelt szervei életrehalálra harcolnak a szemmel látható törvények ellen, s az a hit fanatizálja őket, hogy hátha a világegyetem minden törvényének meg van a maga nagyszerű szatírája, amely valamennyit épp oly gyönyörűen csufolja meg, mint a fölfelé szálló léggömb az évezredek óta milliószámra lefelé zuhanó kövek örök szabályát. A mérnökök vizalatti hajókat, drótnélküli távirókat terveznek; az orvosok a pusztulás rettenetes gondolata ellen küzdenek. Hogyan? Annyi évezredek tapasztalata bizonyította, hogy a hang csak bizonyos messziségre hallatszik el? — jött a telefon, amelynek minden drótja megszegyenítette ezt a belénk gyökerezett hitet. Azt hittük, hogy a diftéria öl? — jött Behring és Roux. Azt hittük, drót kell a táviróhoz? — jelentkezett Marconi és Tesla. És most jelentkezik Santos-Dumont, jön Koch Róbert, a tuberkulózis katonája, Yezsin, a pestis keresztes vitéze, itt van megint Tesla az óceánon át való telefonozás tervével, Mecsnikov a megöregedés ellenszerének gondolatával, nyomukban százakra menő kutató, harczoló sereg, s ha az ember egy szuszra elgondolja valamennyit, végigfut a hideg a hátán: hát örökké fogunk élni? nem lesznek betegségeink? beszélünk, ahová akarunk és hipp-hopp — oda röpülünk, ahová nekünk tetszik?

Mi ez?

A közegészségi statisztika mutatja, hogy egyre szaporodunk, a halálozási statisztika jelenti, hogy egyre rövidül az életünk. Az lesz-e a vége, hogy hamar jövünk, gyorsan élünk és sietve távozzunk? A laikus szem és a nagy igazságokban tudás híján hívő egyszerű sziv csudálatos törvényt lát mindezekben. A természetet megcsalni nem lehet. Ma hamarabb jutok el Bécsbe, mint száz esztendővel ezelőtt, de ennek az időkülönbözetnek egy részét az életem egy részével fizetem meg. Könyvek révén hamarabb veszek tudomást mindarról, ami körülöttem van, de viszont gyöngül a látásom: minden harmadik ember szemüveget visel; megfeszül az idegrendszerem: minden második ember ideges. Megfizetek minden új gyönyörűségért, s úgy érzem, mintha a természet azt mondaná: »Jó, én nem bánom, ha olyan nagyon siettek, aki hamar

végez, korábban mehet el. A paraszt nem siet, a paraszt soká é. A francia siet, a francia rövid ideig él, sőt újabb időben meg se születik. Csak tessék. Én mindent odaadok, amit megtaláltok nálam, hisz arravaló vagyok, hogy megismerjete. De mondom nektek, jobban teszitek, ha halogatjátok, mert akkor tovább tart.»

Mindezeknek az elmondására az ösztökélt, hogy az elmúlt héten négy esetet olvastam a lapokban orvosokról. A két első eset külföldön történt, a két második hazánkban. Ime:

1. Egy fiatal orvos résztvesz a sárgaláz ellen való harczban a helyszínen, messzi Ázsiában. Azon foly a vita, vajjon a moszkító terjeszti-e a gyilkos lázat. Kapja magát a fiatal orvos és eldönti a vitát. Megcsipetnek egy moszkítóval egy sárgalázás beteget. Aztán a doktor a karjára teszi a moszkítót. Ez csip rajta egyet, a doktor megkapja a sárgalázat és meghal. A vita el van döntve: igenis, a moszkító terjeszti. (Külföld.)

2. Dr. Mousson doveri orvos késznek nyilatkozik megengedni, hogy testébe az állati tuberkulózist beoltsák. Koch Róbert azt állítja, hogy ez nem azonos az emberi gümőkórral. Ám lássuk — mondja dr. Mousson, s csak azt köti ki, hogy ha a kísérlet az ő halálával végződik, a családja évi járadékot kapjon. — (Külföld.)

3. Temesvár környékén nagyon rosszul van egy ember. Beküld a városba orvosért, az orvos kényelmes és későn megy oda. A beteg meghal. — (Magyarország.)

4. A budai hegyek közt egy kis faluban halódik valaki. Doktorért küld. A doktor azt mondja, hogy menjen az, aki eddig kezelte. Küldöznek ide, szaladnak oda, az egyik ezt izeni, a másik azt válaszolja, s a harmadik — tudniillik a beteg — csöndesen meghal ezalatt. — (Magyarország.)

Ez az a négy eset.

Nem kell hozzá finomult ítélőképesség, hogy a külföldi és a honi esetek közt levő különbséget föl lehessen fedezni. Szomorúnak elég érthetően szomorú. Ott künn meghalnak az orvosok, hogy mi éljünk, itt meg mi halunk meg, hogy az orvos jól éljen. Az a külföldi vértanu és az a másik vértanujelölt mit szolt volna, ha hallotta volna, hogy nem érdemes halállal vásárolnia új igazságokat, mert Temesváron lusták a doktorok a régieket is alkalmazni. Hol élünk és kik vagyunk, ha ebből a csudálatosan szép és fenségesen izgalmas harczból csak ekkora részt kérünk magunknak? Hátunkat borzongatja az a vakmerőség és az a nemes elbizakodottság, amelylyel Európa nagy doktorai nekiimennek a régi igazságoknak. Ők nem is a lég-hajót tökéletesítik, hanem egyenesen a lefelé eső kő ellen harcolnak. A leggyökeresebb igazságok titkait keresik. Tagadják talán még azt az elvet is, hogy egyáltalán el kell munnunk. Egy zseniális orosz zsidó ül a párisi Pasteur-ház laboratóriumában és nem kisebb baj ellen dolgozik, mint az öregség ellen; nem meri mondani, de úgy érzem, hogy a lelke legmélyén az örök földi élet titkát keresi. S mialatt a moszkító halálra csip egy tudóst, hogy az újabb tankönyvekben egy tétellel több legyen, Temesváron — ah, Temesváron! — ezt mondja a doktor:

— Most nem érek rá.

M. F.

A Hét szakácskönyve.

Tanyai specialitások.

Nem sok választ adhatok a kérdésre, mert minden szakácskönyvben benne vannak már azok az ételek, amik erre felé nevezetesebbek: mint a tyukhus-leves, a halpaprikás, a szalonnás csuka, a harcsás káposzta, a töltött paprika. Más receptet úgy sem lehet róluk adni, bár bizonyos, hogy recept után nem is megy az ilyeneknek a főzése. Az mindig hangulat dolga, s a konyhamérleg használata mellett csak konyvasztani lehet, főzni nem. A legnevezetesebb szakácsok és szakácsnők sohasem éltek vele.

Mégis, megtisztelő kérésüknek eleget teendő, említek némely specialitást, ugyan pedig ez aligha érdekli az urakat.

Tudok például a szegedi tanyákon tanyásgazdát, aki meg

tudja főzni a krumpli-paprikást úgy, hogy aki kanallazza, azt hiszi, hogy halpaprikást eszik. Készítési módját nem tudom, alighanem a vereshagyma használatában van némi fortély, aminthogy bizonyos is, hogy a halpaprikásnak a jellemző ízét nem annyira a hal adja meg, mint inkább a benne okos mértékkel széjjelfőzött hagyma.

Igen kedvelt tanyai étel a kása. Itt nem járja az a mondás, hogy tót nem ember, kása nem étel, mert bizony igen szeretik. A fordított kása híres nevezetes étel, fordítottnak azért nevezik, mert annyira zsíros, hogy csak úgy magától fordul az edényben. Készítési módja: Igen bő forró zsírba eszlik a megmosott kását (nem rizst, hanem a sárgát, más néven köleskását.) Azután vizet öntenek rá, így föl jó darabig, végezetül sóval hintik. Igen szeretik, de a sok elhasznált zsír miatt költséges lévén, takarékoságból a napraforgó virág magjából sajtolt olajjal is készítik. Ezt is szívesen eszik, de egy baja van: ha a virágolajat hosszabb ideig használják főzésre: bereked tőle az ember. Ugy látszik, a hangszálakra van valami hatása. — Hogy pedig ez az étel mi korból és honnan származik, nem tudom megmondani. A kölessel már a népvándorláskori ember is táplálkozott.

Tanyai specialitás a birkakolbász. Ez csak ünnepnap készül, mikor ugyanis birkát vágnak a tanyában. A birka beleit hasonló módon tisztítják meg, mint a disznóét, azután megtöltik olyan kenyérbéllel, melyet előzőleg édes tejben megfőztek. Ezt azután zsírban sütik s tésztaforma csemege gyanánt szolgál. — Hogy honnan származik, nem tudom, de aligha kétséges, hogy juhászétele.

Juhászi származása az az étel is, ahol a friss juhust sóval és paprikával hagymán lepörkölik disznózsírral úgy, hogy abban vízzel nincs, csak a zsír marad. Ez a »zsírára pörkölés«. Az ilyen étel aztán hidegen,

a pinczében napokig eláll s mindig lehet belőle meleg paprikást csinálni.

Ennek az ételnek az apja volt az a másik, amit hasonló paprikás lepörköléssel csinált a juhász vagy gulyás s utána a napon, a suba bőrén keményre szárította. Ez igen sok ideig elállt, zacskóban hordozták s mindig lehetett belőle meleg paprikás ételt csinálni. Ez a legrégebb fajta hús konzerv. Amint hogy a legrégebb tésztakonzerv: a tarhonya, a tojással és vízzel összegyúrt liszt.

Mit említek még? Igaz. Oly helyeken, ahol sok a nyúl, elunják enni az örökös mártással. Pedig, el lehet mondani, hogy igen jó paprikás hús készül a nyulból, készítési módja ugyanaz, mint bármely más pörkölté. Szokták savanykásan is készíteni, kevés ecetet és tejfölt vetve rá. Vadgalamb-járás idején galambhússal keverik. Éppen nem rossz eledel.

Végezetül egy gombóc-recept. Nem tudom, ritka-e; erre felé nem ismerték, mikor hazahoztam, én Novibazárban tanultam katonaszakácsoktól. Vízben meg kell főzni burgonyát, azután összetörni. Megsózva félannyi liszttel összegyúrnák gombócoknak s újból megfőzik. Azután pedig zsíron megsütik. Itthon szoktuk csinálni: jó étel. Itthon már tojást is kevernek bele meg zsírt. Jó így is, azonban úgy tetszik, mintha amaz a tojástalan és zsírtalan keverésű annak idején oda alá a veres kövek alatt jobb volt volna. Bár hiszen lehet, hogy a gombóc volt rosszabb, és az »ehetnek« volt jobb.

(Szeged.)

Tömörkény István.

NB. A paprikás-krumplinak akkor van halíze, ha a hagymát nem zsírban pirítják, hanem mint az igazi jó halpaprikásnál, vízben főzik meg.

Hors-d'oeuvre à la Cziczus.

*Magyarok istene, segíts meg engemet,
Hogy méltón zenghessem el a receptemet,
Hogy ki belekóstol, abba se hagyhassa,
Annyit eggen, hogy a gyomrát elronthassa.*

*A teremtés gyöngye van benn' felhasználva,
Jó édes paprika, karikára vágva,
Vágott szarvasgomba is igen jó bele —
Ez az én mamámnak kedves eledele.*

*Piríts hagymát jócskán a sístergő zsírba'
A paprikát, gombát szórd a rózsapírba,
Üss rá pár friss tojást és keverd el szépen,
Csekély öt perc múlva a jó étel készen.*

*Nem pályázok én a Zsolnay-vázára,
Sem a drága, diszes, ó-herendi tálra,
Kis lány vagyok ahhoz, mit lehet csinálnom?
Én csak az illatos bokrértára vágyom.*

Küszler Cziczus.

NB. Annyira meghatott bennünket invokációja, szerénysége és lemondása, hogy nyomban még egy második rózsabokrétát is kitaláltunk és azt a jury mellőzésével mindjárt el is küldtük Önnek. Bocssássa meg nekünk ezt a kis Panamát. A lappal egyidejűleg az is megérkezik.

Irène-Parfait.

*Tizenöt piskótát vágjál fel kockára,
Öntsél néhány kanál finom rumot rája,
Ha rumod nincs kéznél, megteszi a cognac,
Vendégeid azért panaszsba nem fognak.*

*Egy fél liter tejszínt verjél fel keményre,
Ez a tömeg elég nyolc, sőt tíz személyre;
Adj hozzá két tábla reszelt csokoládét
Azután ne csinálj vele sok parádét.*

*Czukrot vegyél hozzá szájad íze szerint,
Jól teszi ki czukrot a formába is hint,
Mert alakja így lesz szép és tökéletes,
Ha olajjal kened, az nem oly izletes.*

*A formába úgy rakd rétegenként szépen
Egy sorban piskóta, másikon hab legyen;
Fagyaszd meg azután apró és sós jégben,
Báért aratsz vele bármely díszében.*

*Kérdelek honnan ered e mennyei étel,
Magam kombináltam egy csillagos éjjel.
Számos dicséretet hozott már fejemre,
Miatta pályázott valaki szívemre.**

*Nem vagyok már kis lány, virágra nem vágyom,
A Zsolnay-vázát tárt karokkal várom.*

(Tápió-Szele.)

Cziezus mamája.

* Avis aux lectrices.

NB. Hamarjában nem tudjuk eldönteni, mi poétikusabb: a forma-e vagy a tartalom.

Vajas pogácsa.

Kedves Emma Nagysád, előre is ki kell jelentenem, hogy kedves lapjuknak nem vagyok előfizetője, csak »buzgó olvasója«. De amin most megakadt a szemem, az azért engem is érdekel kérem. Hogy is lehet azt a szót használni: geil, hisz van annak magyar szava is. Ha nem is szép az a szó, hogy: émelyítő, de legalább jó. Olvassa csak el kedves Nagysád az aláírástomat, s akkor tudni fogja, hogy miért vagyok olyan ambiciózus »magyarosító«. De ha már az étkező lapnál vagyok, leszek oly bátor én is hozzászólni az önök nemes versenyéhez. Őszintén szólva, én azt reméltem, hogy az Önök receptjei közt egész új dolgokra fogok bukkanni. És ime! Csupa régi és kipróbált ételekkel találkoztam! Hiszen ha csak ez kell, szolgálok én is. Van egy vajas pogácsa leírásom, amelynek jó tulajdonságait ime előre is kiemelem. Omlós és mégsem lisztes, réteges és még sem törik! Kérem becsüljék majd meg, mert nekem nagyon kedves étel. Ilyenfélét még sokat küldhetnék, de nem teszem, mert az idén télen — mint tudhatják és következtethetik az aláírásomból — nem igen volt időm gyakorolni a főzés felette nemes és nemesítő művészetét.

Recepte. 1/2 font vaj, 1/2 font liszt, egy tojás sárgája, piczi cukor, kicsi só, kevés tejfel, egy kis kanál rum, jól összegyurni, vastagra kinyújtani, kicsire kiszurni, tojás sárgájával bekenni, pirosra kisütni, jóízűn megenni. Jó étvágyat!

Isten Önnel kedves Emma Nagysád! Mivel Ön előtttem, sajnos, ignota még (a latinul nem tudóknak valószínűleg ignotus) én sem fedezem fel magam Ön előtt.

Sokszor üdvözlö

Bene Matura.

NB. Czelzásokat azért sem értek, ez a pogácsa pedig csak *sufficiens*. Mért? Mert hogy lehet réteges, ha csak gyurják és nem sodorják? Jó kollokviumokat!

Kelkáposzta rizsszel.

Kedves Emma!

Pardon e familiáris megszólításért! de nem tehetek más-kép. Mint »A Hét« rajongó olvasója s Önnek őszinte tisztelője, szinte jogosultnak érzem magam erre.

Évek óta kutatok a beavatottabbak körében mystikus kedves lénye után, senki sem tudja: vaj, ki ő? s merre van hazája? kinek kedves, finom humoros egyéniségét rejti ez álnév? Évek óta csodálom, szeretem Önt (bátran mondhatom, mert hisz »Emma«) és vágyva kerestem alkalmat ezt Önnek megmondhatni. Végre tehetem:

Ön levelét ez egyszer nem a »kedves Kiss«-hez, hanem hozzánk, asszonyokhoz intézte; ez oly levél, oly felszólítás, melyről azt hiszi — nem maradhat felelet nélkül. S csakugyan elevénre tapintott sokaknak, olyanoknak is, kik irni eddig nem szoktak és pláne most, e kánikulai hőségben inkább pihenni, lustálkodni szeretnének.

Sok receptet kap majd, mert mely asszony nem hiszi magáról, hogy az ő étke: a »szép asszony főzte«, csak az izlik, csak az a jó!

Engem nem a verseny serkent írásra, hanem egyedül fenti vallomásom, melyet régóta vágyom kimondani. Mert, képzelje, kedves Emma, (magának megsugom) én nem szeretek főzni! Ugye e bár borzasztó? de nem tehetek róla, velem született képtelenség, melyről nem tudok leszokni. Szerencsére akadt oly jó férj, aki e hibám daczára elvett, sőt midőn, annak idején, vőlegény korában azzal akartak előtte rágalmazni, hogy mátkája még a rántást sem tudja megcsinálni, azt felelte: »sehaj, a rántást amugy sem szeretem.«

De hogy fényes bizonyítékot nyujtsak arról, hogy theoretice mégis értek valamihez, egy felvidéki igen jó főzelékkel szolgálok.

A vadregényes Tátra vidékén születtem, minden, ami odavaló, kedves és jó előttem s remélem, Önnek is izlik majd, ha megpróbálja s nem az lesz az ítélete: »Grau, lieber Freund, ist alle Theorie!«

A kelkáposztát megtisztítva és négyfelé vágva annyi vízzel teszik a tűzhelyre, amennyi elfedi, 5—6 koczka czukrot és egy kanál zsirt tesznek reá és így fő 1—2 óra hosszáig. Időközben egy kis zsiron pörkölik a rizst s a fenti főzöttel feleresztik. Aztán együtt fő ez, míg a rizs megpuhul; majd a sütőbe teszik kissé párolni. Hogy a színe szép barna legyen, 1 koczka czukrot lehet megpörkölni, 1 kanál vízzel felereszteni, s az egészhez hozzátölteni, mielőtt a sütőbe teszik.

Öleli a maga őszinte tisztelője és csodálója

(Galgóc.)

Schwarz Márkné.

NB. Érdekes étel, csak mintha egy kicsit határozatlan volna az íze. Föltétlen kell bele a czukor? S nem kéne inkább tálalás után valami fűszer rá, például az én örök parmezánom, melyért kiállok minden megvetést? Ezzel, azt hiszem, kitűnő volna. Az ura okos ember — én sem szeretem a rántást. Magát ellenben nagyon szeretem, amiért a többi asszonyról annyi rosszat mond, énrolam annyit jót.

A retek reputációja.

(Emma asszonynak.)

Kicsinységnek senki se vegye, hogy amikor tömeges hazaárulások vannak napirenden (hiszen most is látjuk, mennyi ügybuzgalmat kell kifejtjenie a jeles és hazafias Bartha-Polónyi-czégnek, hogy valamiképpen megmenntesse a Bánffy által elárult hazát): nekem, tisztelettel alulirott-nak nincsen sürgősebb dolgom, mint a nyilvánosság elé vinni a retek veszélyeztetett reputációját.

Mert veszélyben forog, igenis! A retek jóhírneve és becsülete és ez nem kicsinylendő dolog! Amikor Mikszáth Kálmán (ez a gastronomiai auktoritás) kiírja *A Hét*-be, még pedig őseinkre való hivatkozással, hogy »a retek délben méreg, este étke«: akkor én a retek régi és igaz tisztelője nem hallgathatok, mert *Fehérváry* bárával szólva: »Ezt nem tűrhetem, erre válaszolok.«

Mikszáth téved: őseink *sohasem* mondták, hogy a retek délben méreg. »Reggel méreg, délben étke, este pedig orvosság.« Így igaz, így tanították és tanítják ma is.

Emma asszony bizonyosan tudja, hogy (akár Szikszaynál, akár Braunnál) szép darab retekszeletet adnak a főtt marhabús mellé és a közönség ezt, bármilyen rituson legyen is konyha dolgában, igen szívesen látja és örömmel fogyasztja el, ha nincs, meg is követeli: mégsem hallottunk eddig arról, hogy Dr. Geguss, a budapesti kir.

ügyészség vezetője ezért akármelyik vendéglőst méregkeverési pörbe fogta volna.

A közgazdasági statisztika adataival is argumentálhatnák, mert *lehetetlenség*, hogy ebben a jeles cikkben kivitelünk ne legyen, de nekem elég, ha a *reték erkölcsi reputációját* sikerül a gastronomia és a közegészségügy javára megmentenem. Dixi et salvavi animam meam!

Zádori Bence.

NB. Aláírom.

Intermezzo.

Kedves Emma! Végy egy egyéves önkéntest, meg egy 16 éves kis leányt. Semmi egyebet! Ámbátor egy-két üveg pezsgő sohasem felesleges. A siker legelső kelléke, hogy e keveréket teljesen magára hagyd. Minél előbb, annál jobb!

Hamarosan tüzet fog... ne törődj vele, ez kell neki. Csak ha már nagyon lángol, pislants oda fél-szemmel, hogy egészen el ne égjen. Egy kicsit megpörkölődhetik, ez nem árt. Ez az égő szerelem tortája! Izzón, folyton-folyvást égve a legélvezetesebb. Ha fel-diszited 60—100.000 koronával, házasság a vége.

Jaj neked, Kedves Emma, ha e keveréket megtoldod egy anyóssal! Biztosan megközmásodik! És hiábavaló minden segítség!... a sok csukor, kakao és csokoládé... nemi lesz édes soha. És megfagy, ha mindjárt kohó tüzenél forgatnád. Herkules foga is beletörnék. (Csak éppen a válóperek ügyvédéé nem!) Ez az égő szerelem torturája.

Származására nézve: pokoli; nemzetiségére nézve: tatár.

Mindenki szidja s mégis mily népszerű! Mindenki süti. Ki rövidebb ideig, ki egy egész életen át...

Uram Isten! Adj kegyelmet a boldogtalanoknak és bocsánatot nekem a konyha-stilusért.

A maga kuktálkodó bámulója

(Budapesten.)

Lovász Józsa.

Polenta.

Kedves Emma asszony! Nagyon kedves és érdekes gondolat volt magától *A Hét* szakácskönyve, azt hiszem, nem én vagyok az első, aki ezt mondja.

Szeretném receptjeit számát gazdagítani, már úgy, ahogy tudom. Még soha sem főztem, de meg tudom ítélni, hogy mi a jó és az alább következőket bátran ajánlhatom figyelmébe, mint izletes és pikáns előételt. Szegeden ettem először: Ott azt állítják, hogy régi magyar étel, de én inkább olasz eredetűnek tartom:

$\frac{1}{2}$ liter tejfelt, 6 tojás sárgáját jól összekeverünk és hozzáteszünk 6 tojás habját és egy kanál lisztet. Az egészet tiszta asztalkendőbe öntjük, jól összekötjük és forró vízben $\frac{1}{2}$ órát főni hagyjuk. Egy tálba borítva, tetejére kevés forró vajat, finomra vágott meleg sonkát és parmezánt teszünk.

Jó étvágyat kíván

(Mátyásföld.)

G i Margit.

NB. Finom és kellemes étel, és, természetesen, olasz. Érdekes, hogy mi magyarok, akik Velenczében úgy sirunk az olasz konyhától, mennyit veszünk át belőle. Ez a polenta különben afféle uri polenta, — a paraszté egyszerű kukorica-kása.

Krónika IV.

A nagy Waldersee dala.

Nem nehéz azt kitalálni,
Hogy a hirem nem parányi.
Aki rám néz tudja menten,
Hogy én el Kinába mentem.
Peking, Kina most mögöttem,
Odamentem, visszajöttem,
Visszajöttem, odamentem,
Összecskolt Vilmos engem.
Ah, e csóktul fejem szédül...
Ez az ujság Walderseerül!

Ah, az volt a dicső hajnal,
Hogy elmentem nagy robajjal.
Nagy robajjal, büszke haddal,
Szörnyü »lesz majd hadd el hadd«-al.
Odamentem nagy haragban,
Odamentem, ott maradtam,
Ott maradtam, amig kellett,
Mig az időm le nem tellett,
Ott maradtam s végesvégül
Hazajöttem hiba nélkül.

Ott maradtam, ott megálltam,
Soha semmit nem csináltam.
Jó időben, rossz időben
Csak tűnődtem, csak tűnődtem.
Mig az órák tovaszálltak
Csak tűnődtem, mint egy állat,
Minden perczen, pillanatban
Azt kerestem, azt kutattam,
Azt kérdeztem, de hiába',
Hogy minek jöttem Kinába?

Ezt kérdeztem fütül, fátul,
Ezt kérdeztem elül, hátul,
Ezt kérdeztem jobbra, balra,
Ezt kérdeztem ébren, alva.
Ezt kérdeztem siri hangon,
A szobában és a gangon,
Ezzel volt a lelkem tele
Hátam meg is görbült bele,
Meg is görbült kérdőjellé,
Ennél nagyobb csufság kell-é?

Ezt kérdezte egyre-másra
Szivem minden dobbanása,
Lényem minden érverése
S nem kaptam rá választ mégse.
Ezt kérdeztem állva, ülve,
Hason fekve, hanyatt dülve,
Ezt ha ittam, ezt ha ettem,
Ezt ha bármit cselekedtem,
Páncélba és pongyolába —
Ezt kérdeztem, de hiába!

Ezt kérdeztem kicsi, nagytul,
Az inastul, a hadnagytul,
Főhadnagytul, kapitánytul,
Aki velem harczba rándul.
Ezredestul, tábornoktul,
Nem is egytul, szörnyü soktul,
Mindenféle kinézertul,
Akár agg volt, akár serdül,
Ezt kérdeztem, de hiába,
Mért is jöttem el Kinába?

A Hét szakácskönyvéből jövő héten ismét mellékletet csatolunk lapunkhoz. A receptek beküldöit addig is türelemre kérjük.

Pályadíjat tüstem rája,
Hátha lesz, ki kitalálja?
De a választ egy se sejtven,
Megoldatlan lett a rejtvény.
Ily leverve, ily leverten,
Fejemet a falba vertem,
Ennek se volt semmi haszna,
Ez se vitt rá a válaszra,
Megőrültem, de hiába,
Titok, mért jöttem Kinába?

Végre oszt egy nyájas reggel,
Hazajöttem a sereggel,
Ragyogott az ég fölöttem
Mikor végre visszajöttem.
Visszajöttem, odamentem,
Nyakon csókolt Vilmos engem
S kitaláltam otthon menten,
Hogy Kinába minek mentem?
Azért mentem — én úgy éljek! —
Hogy azután visszatérjek!

Incubus.

INNEN-ONNAN.

△ **Az adjutáns.** A nagy urakat óvja meg az isten minden önfeláldozó hivatól. A braganzai herceget kétszeresen. Mert ha az adjutánsa nem akarja mindenképpen megvédelmezni a tanító szemüvege ellen, a braganzai hercegnek ma semmi baja sem volna, még az automobilja sem romlott volna el. Denique, most egy botránnyal több fűződik az ő tiszteletreméltó személyéhez, melyet ismeretlen hívei majdnem végzetessé tettek azzal a buzgó és feltűnő hangsúlyozással, hogy ő fensége a verekedés előtt egy negyedórával visszavonult szobájába. — Ej, ej — mondogatták az emberek és mosolyogtak. De hát hogy az adjutánsnál maradjunk: ez az adjutáns határozottan ujoncz a mi társas életünkben s nagyon szeretheti a herceget, mert nálunk a fixirozás általános szokás, igaz, hogy hölgyeket inkább szoktunk fixirozni, mint hercegeket. Talán azért, mert hölgy sok van, herceg meg kevés. Ezt az adjutáns úgy látszik, nem tudta. Nagy szeretetében fenséges ura irányában aztán arra sem gondolt, hogy a tanító, ha herceget fixiroz, mégis csak férfi marad, aki egy férfit néz meg. Lett volna a herceg hercegnő, az más! De mit árt a fiatal embernek, ha fiatal ember fixirozza. Igen, ha nem tanító, hanem tanítónő lett volna! Ebben az esetben a tiszt urak használtak volna szemüveget és a braganzai herceg sem távozott volna, egy negyedórával az összetűzés előtt.

× **Crispi.** Honnan van, hogy a közélet nagy építőmesterei közelről nézve legtöbbször oly kellemetlen és oly kevésbé *comme il faut* emberek és csak bizonyos távolságból, pályájuk befejezett egészének szemléletéből válik láthatóvá mivoltuk rendkívülisége? Hogy fér össze a részletek annyi piszkossága az egésznek olyan csodálatos kiválóságával? Közelről nézve, a munkásság eldaraboltságában, semmi sem közönségesebb, mint egy nagy pártvezér; de ha siker kíséri, pályájának és alkotásainak összegezése az emberi lélek erejének imponáló képét adja. Ime Crispi, amíg élt és cselekedett, dús változatossággal mutatta kortársainak azokat a tulajdonságokat, melyekért nem szokták becsülni az embereket, hanem ellenkezőleg. Azoknak a cselekedeteknek a tükrében, melyekből munkássága összetevődött, azoknak a pillanatfelvételeknek a képében, melyek viselt dolgairól a kortársak tudatában megrögződtek erőszakosnak, kegyetlennek, furfangos gonoszságának látszott. Féltelenül akaratos,

korlátlanul önző, kiméletlenül bosszuálló lélek, a tűznek, vasnak és szédelgésnek embere, tele egy csomó erkölcsi és karakterbeli defektussal és nem idegen különböző rendű és rangu panamáktól, aki százszor megérdemelte, hogy pellengérré állítsák és százszor meg is kapta ezt. Ám most, hogy meghalt és a történelem ítélni készül fölötte, mily más kép áll előttünk! Az épület nagysága elárnyékolja az építő hibáit és a legádázabb ellenfelek is elismerik, hogy Crispi Olaszország legnagyobb fiai közül való, akinek elmulását gyász, emlékét dicsőítés illeti. Mi a magyarázata az élő gyarlásáinak és a halott nagysága ez összepárosodásának? Az a dualizmus, ami az államférfi nagyság legtöbb esetének a törvénye: az ember és az eszme dualizmusa. Ami rossz volt Crispi-ben, az a sajátja volt; ami nagy, azt kölcsön vette. Kölcsön vette az eszmétől, melynek zászlaja alá szegődött, és amelynek nimbusza feledteti eszközeinek és harczmodorának gazzágait, egyéniségének és magánéletének fogyatkozásait. Az államéletben, hogy valami nagyot alkossanak, mindig egész nemzedékeknek kell összefogniok, bizonyos kisebb-nagyobb összesség termeli az eszmét, mely azután egy valakiben megtalálja azt az energiát, amivel megvalósulhat. Hogy ez az energia egyébként mennyire van megterhelve hibákkal és bűnös hajlamokkal, az mellékés; az eszme sikere a nagyság köpenyével fedezi el az utókor szemei előtt. Az az eszme, melynek Crispi a maga energiáját szolgálatába állította, az egységes Olaszország eszméje volt, ennek az árnyékában követte el magán-galádságait és ennek a nagyságából nyer dicsőséget az emléke. Lehet, hogy az olasz népre nézve vannak más üdvözítő eszmék is, sőt valószínű, hogy ez a koldussá lett ország más javakat sürögősebben igényel, mint az egységet; de az utódok új kötelezettségei csak az élő Crispiben láthattak ellenfelet, a halottnak gáncsolatlanul megmarad az alkotás nagyságának érdeme.

□ **Thália az alkotmányban.** Egy képviselő-jelölt egész szintársulatot visz le a választói közé és előadatja nekiök a »Bor«-t. Ha már azt tiltja a törvény, hogy bort adasson, legalább előadatja a »Bor«-t. A lelkek dija átváltozott fuvardíjjá, a banknóta kortesnótává és a jelölt is ahelyett, hogy maga komédiáznék a felfordított hordón, egy szintársulatra bizza a komédiázást. És még mondja valaki, hogy nincs hatása a kuriai bíráskodásnak! A színészet minden barátjának igaz hálával kell elismernie, hogy a kuriai bíráskodás volt az a Bodnár-féle hullámhegy, amely tárájára emelte a hazai színészetet az elsüppedt iszap-völgyből. Ime, a színészet ismét az lett, ami száz év előtt volt: a politikai agitáció fegyvere. Annyi tévelygés után a színészet ismét nemzeti missziót teljesít; és pedig olyant, amely a legspeciálisabban nemzeti: a korteskedés misszióját. Igaz, hogy mint minden kezdet, ez is kezdetleges még, de szédület elgondolni, hogy mivé fog még fejlődni, ha a választási ipar praktikus szelleme fogja a színészetet előkészíteni a választásokra. Az írók választási darabokat fognak írni és a színész három felvonáson át fogja domborítani a jelölt előnyeit. És a választó is jól jár, ha a kortes-szindarabok után indul a szavazatával. Mert abból a jelöltből, aki ért a színészethez, bizonyosan jó képviselő válik.

♣ **Viszontlátás.** Czivilizált országban, ahol a rend az ur, mindennek van hivatalos ideje. A kánikulának is. A hőmérőben ugyan még fűgében szökik felfelé a higany, mint az andaluziai vulkán-tánczban Saharet kisasszony lábacska, de a kalendárium a szezon közeledtét mutatja és a kánikula hivatalos halála a szezon megnyitása. Jön a szezon és sorra jelentkeznek hírnökei, a színházak előzetes programjai. Ezeknek érdekeseeknek kell lenni, mert a közönség a vakációbanmeglehetősen elszokott a színházról és a szabad természet veszedelmes kon-

kurrens, mert nem követel belépődíjat. Ugy látszik, a szenzációs darabok ez idén nem teremtek valami pazarul és az angol operettek se hozzák már a pusztá hírével lázba és a pénztár elé a közönséget. Még nemrégiben is a komoly szezonnyílás estéje az volt, amelyen a primadonna először lépett fel. A vizionlátás. A vizionlátás estéje valóságos ünnep volt tapsviharokkal, virágtengerrel és ami fő — zsufolt házzal. Ugy látszik ma már nincsen egészen úgy. Vagy nagyon megszorodtak a nagy primadonnák, vagy nagyon — megfogytak, az egyszerű vizionlátás már nem hat teljes erővel és az első fellépés színházzsufoló hatásának nem elegendő biztosítéka. Kombinált fegyverekre van szükség. Az első fellépésnek előzményekre van szüksége. És a pihenés, az üdülés, a csendes vakáció maga még nem elegendő előzmény. Szép dolog, ha a primadonna Scheweningenből jön vissza, de sokkal hatásosabb, ha például valami nagy veszedelemből hozza vissza friss erőben és jó egészséggel a gondviselés. A vizionlátás öröme sokkal hatalmasabb, ha tudjuk, hogy akit ünneplünk, kis hiba, hogy majdnem elvesztettünk. Az a primadonna, aki az első próbára maga helyett orvosi bizonyítványt küld, amelylyel igazolja, hogy halálos beteg, biztos lehet, hogy okvetlenül zsufolt ház üdvözli, amikor hála a gondviselés kegyelmének, az orvosi tudomány tiz nap múlva a színpadra eresztí. A példa okvetlenül hatni fog, a betegséggel kombinált vizionlátást követni fogja a balesettel kombinált vizionlátás és még megérjük, amikor a primadonnák Afrikába mennek nyaralni, hogy egyenesen az oroszán torkából meneküljenek az ő forrón szeretett, imádott, drága közönségük színe elé.

* * *

A kis főherczeg és a bűvész. A kis főherczeg elvitte utazni: megmutatták neki a bécsi muzeumokat, az arzenált, a Schmelzet, a st-marxi marhapiacot, végül Magyarországot is, mert a leendő uralkodónak illik mindent megösmerni. Keresztül-kasul utazott a Kárpátoktól az Adriáig, látta a Hortobágyot, kincses Kolozsvárt, a szegedi paprikát, a kecskeméti artézi kutat, a dobsinai jégbarlangot, a Margitszigetet s az elevátort, szóval — legfeljebb Tenczer Pált kivéve — mindent, amit Magyarországon látni érdemes. Mindenre rámondta: »Szép, szép« — de szomorúan, egyre szomorúbban, mert a Hortobágy, az elevátor és a szegedi paprika csak nem akart kifogyni. »Mennyi artézi kut és mennyi Tenczer Pál« — sóhajtott a főherczeg és busan utazott a következő artézi kuthoz. Végre egy este földerült arca: Tátrafüreden történt, az ebédőben bűvész játszott s nagy elevelességgel tüntette el a kockákat és lapdákat. A kis főherczeg elcsodálkozva nézte Bosco urat s míg a frakkos ur működött, hozzá nem nyult se ételhez, se italhoz. »Ez volt Magyarország legszebb artézi kutja«, gondolta magában s másnap hazautazott Bécsbe.

* * *

A jogbölcsészeti reform. »Ez a nap az ütlegek napja« — mondhatta Wlassics Gyula a héten, mikor a jogbölcsészeti egyetemi tanításának reformálásáról szóló rendelete megjelent a lapokban. Soha, amióta a miniszteri székben ül, annyi szemrehányást nem kapott az újságoktól, mint ezért a rendeletéért, melylyel a jogbölcsészeti hátrább iktatta a vizsgálati rendben és előírta, hogy a tanításban ezentúl a történeti szempont legyen a domináló. Ugy tetszik azonban, hogy a lapok vészkiáltása nem egészen pontos átirása a szenvedett sérelemnek is némi tülzás van a vádban, mely Wlassicsot a szabad vizsgálódás sirásójának keresztelte el. Ismeretesek e rendelet előzményei, azok a botrányos hajszák, melyeket Magyarország egyik legfinomabb és legmélyebb tudományos elméje: Pikler tanár ellen indítottak és nyilvánvaló, hogy a miniszter erős klerikális nyomás alatt állott; de ha így történt, Wlassics rendelete

valójában kiválóan ügyes és diplomatikus kijátszása a reakzionarius törekvéseknek. Látszólag engedmény; de valójában a történelmi szempont hangoztatása: 1. nem árt a jogbölcsészettnek és 2. nem korlátozza a szabad vizsgálódást. Mert — *qui bene distinguit bene docet* — tegyük különbséget tudomány és tudomány között. A jogbölcsészet, a szocio-logia jelen állása mellett, még mindig inkább önkényes elmélet, mint szigorú bizonyosságu tudomány. Inkább meggyőződést fejez ki, mint beigazolt törvényt; indukcióihoz hiányzik az anyag teljessége és dedukciói inkább vélemények, mint biztos szabályok. Más a physika vagy a physiologia, mely matematikai egyenletekkel vagy megismételhető kísérletekkel dolgozik és ha például Eötvös Lorándot arra szorítanák, hogy a Newton előtti idők szellemében tanítsa a physikát vagy Klug Nándornak megtiltanák, hogy tudomást vegyen az idegélettan fölfedezéseiről, az sérelme volna a tudománynak, mert megfosztaná egy csomó bizonyosságtól és visszasüllyesztené a tévedések és fogyatékoságok ingoványába; de egy gondolatbeli rendszer monopoliumának a megszüntetése más elbírálás alá esik. Miután itt nem megállapított és a jelenben kétségtelenül érvényes törvényekről van szó, hanem a subiectiv felfogás dönt, a szabadalmazás megtagadása még nem a tudomány csorbitása. Ha a physikából kihagyják a gravitáció törvényét vagy az energia megmaradását: többé már nem mehet physika számba, ellenben a jogbölcsészet jogbölcsészet marad, akár Hegel, akár Spencer szelleme lebeg fölötté. A philosophusok egyike megeszi a másikat, de azért még nem bizonyos, hogy az utóbb következőnek van igaza és az oktatásban illik türelmesnek és várakozónak lenni, amire halhatatlan példa, teszem, a nagy Kant esete is, aki teljes életében Wolff szerint tanította a philosophiát, noha a saját rendszere ugyancsak ellenkezője ennek. Valamely rendszer egyeduralmának a megszüntetése bizalomhiánynak tűnhet fel a rendszer alkotójával szemben, de nem a tudomány sérelme, hanem a rendszerek természetének a következménye és nem tudomány eltagadása. A miniszter rendelete tehát a helyett, hogy békóba szorítaná, inkább liberálisabbá teszi az oktatást, annál inkább, mert a történelmi tárgyalás kaput nyit a tanár kritikájának is. És ezzel menti meg a miniszter a szabad vizsgálódás jogát, azzal a különbséggel, hogy amit eddig a tanár magában álló dogma gyanánt adott elő, ezentúl a bírálat köntösében viheti tanítványai elé. Ime, ez egyszer legalább, csak így győztek a klerikálisok. Amíg olyan tanár adja elő a jogphilosophiát, aki nincs az ő véleményükön, ezentúl sem lesz benne örömmük.

* * *

¶ Párbeszéd.

Főherczeg (kiszáll a léghajóból, amelyet egy ellenkező légáramlat vitt Bécsből Szabadka közelébe): Sie, sie! Was für ein Land ist das?

Arató (keresztet vetve): Nem értek németül, mennybéli uram!

Főherczeg (magában): Der ist ja ein Ungar! (Töpreng, hogy néhány magyar szó jusson az eszébe): Eremel jetem e hellre!

Arató: Hájszen, az uraknak különös a passziója!

Főherczeg: Der will mich nicht verstehen! (Türelmetlenül toppant.) Eremel jetem e hellre. El vagyog ragadtatva az enek gyönyörű városát.

Arató: A fene lát itt várost, nem én.

Főherczeg (toporzékolva): Kreuzdonnerwetter! Keszenem az enek szíveles fogadtatását!

Arató: Az ördög ért a mennybéliek nyelvén, nem én!

Főherczeg (könyörögve): Eremel jetem e hellre. Keszenem az enek szíveles fogadtatását! (Kétségbeesve.) Ich möchte ein Forspont...

Arató: Ahán! Forspont kell az urnak? Hát miért nem szólott mindjárt?

**** Demokrácia.** Főherczegek utazgatnak az országban s lojális érzületünknek jól esik, ha reggel, délben és este fenséges vicczeket olvasunk. Tessék disztíngválni: a viccz nem mint olyan fenséges, hanem származására nézve, amennyiben főherczegek beszélgetéseiről, elmésségeiről, megjegyzéseiről szól. Köteles tisztelettel és hódolattal nevetünk ez élczezen, de valóban nem értjük, miért kell egy főherczegnek reggel hattól este tizenkettőig folyton elmésnek lennie? S miért kell a világnak arról telegráfikus tudomást venni, hogy az egyik főherczeg tizes banknótát adott a szegedi kocsisnak, vagy a másik fenséges ur egy cigánynak azt mondta: »Honnét emlékezem én az arczára?» mire a cigány így felelt: »Minden cigány egyforma, fenséges ur.« Ebben ugyan édeskevés a humor, még kevesebb a szenzáció s hogy a hírek világgá mennek, csak a tudósító urak látják hasznát: soronkint négy krajczárjával. Tessék elhinni jó urak, van abban valami csöndesen megálázó, hogy míg gyönyörű könyvkiadói rekord, ha valaki nyolczszáz kötetet tud a könyvéből eladni, addig 100.000 ember veszi mindennap tudomásul, hogy minden cigány egyforma. És nem sokkal nagyobb dicsőség az illető főherczegeknek sem, hogy véletlenül elejtett, utszéli mondásaikat ország szerin tova kolportálják. Tudnak ők bölcsebbet is mondani, de ezt nem brácsásokkal, sem fiakkeresekkel nem közlik, aminthogy mi szerény polgáremlerek is jobban helyezzzük el az esprit-eket. Há a fenséges uraknak nem volna egyéb mondani valójuk, akkor Toussaint-Langenscheidt és Ollendorff is főherczegek lennének.

* * *

Az öreg nyul a fiatal nyulakhoz.

Augusztus 15-ikén jár le a nyulak vadászásának törvényes tilalma.

Nyul-népemnek ifjusága,
Aggó szívvvel intelgek;
Jól vigyázz, a szép napoknak
Sívár vége közeleg.

Ma még a dus nyár kínálja
Terülj-tárulj-asztaltát;
Minden bokor enyhe fészek,
Minden ember jó barát;

Ma még buzatenger mélyén
Buvik el a szerelem,
S apró nyuszik hanczuroznak
Gondtalanul a gyepen;

Ma még oda sem figyeltek,
Ha a csalit megremeg,
S nincs sötét gond, mely apaszsa
Ölelkező kedvetek.

Oh de holnap, oh de holnap
Jön a küzdés, jön a gond;
Ismeretlen ellenségek
Verik föl majd a pagonyt.

Utad többé nem virágos,
Eged többé nem derüs,
Gyászba tompítsd játszi kedved,
Meg ne mocszanj, zajt ne üss!

Rémes veszély minden lépted,
Fészked nyugtot már nem ád,
Minden bokor sötét árnyán
Lesi-puskás les read.

Tobzódjék ma még a kedvünk,
Ma még csókra szomjazom,
Ma még mienk a mindenség
Holnap jön a — holt-szezon!

#

HETI POSTA.

Eszék. Azt hisszük, Nagysád csalódik. Vele a nyár folyamában nem találkozhatott vasuton, mert már június eleje óta az ágyat nyomta szegény. Pietása igazán megható!

Ebensee. A gárda meghal, de meg nem adja magát. Köszönet és kézszorítás. Ha friss egészségben hazatér, akkor majd újra mesélünk a Nebelprincessenek. Milyen jó lesz, ha véget ér a nyár.

Aranka. Ön eltalálta. Annak a bárónak a neve csakugyan W-vel kezdődik.

Uj Antalvölgy. Ha valaki bocsánatot kér, akkor expialt. Csak az ó-testamentomban bűnhődnek hetediziglen.

Tokaj. Köszönettel vesszük kegyeletes megemlékezésüket. A levél kézbesítéséről le kell mondanunk. Méltóztassanak vele rendelkezni.

Boldogtalan leány. Kivánságához képest intézkedünk.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Haris, Zeillinger és Társa

a kék csillaghoz.

Budapest, IV., Váci-u. 16.

Ajánlanak a közeledő iskolaév alkalmából
teljes fehérnemű felszereléseket
intézetekbe vonuló leány- és fiu-gyermekek részére.

— Költségvetésekkel készséggel szolgálunk. —

Kiss József összes költeményei

Első olcsó kiadás. Ára bérmentve küldve 3 K. 20 f.

Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában.

Megjelent!

Kóbor Tamás regénye: **BUDAPEST.**

30 lnyvi tartalommal. Ára 4 kor. Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában.

ELADÓ: Uj, nagy, erős szerkezetű **WINTER-féle** elektromos gép. VIII., Röck Szilárd-u. 18. szám.

Weiner és Grünbaum Budapest, Váci-utca 2. sz.

Egyéves önkéntesek részére küld díjtalanul árjegyzéket.
Egyéves önkéntesek részére készíti a legelegánsabb egyenruhákat.
Egyéves önkéntesek részére sorozási kérvénymintákat díjtalanul küld.
Egyéves önkéntesek részére legolcsóbban készíti az egyenruha-felszerelést.
Egyéves önkéntesek részére minden katonai ügyben díjtalanul ad felvilágosítást.
Egyéves önkéntesek részére, újabban kiadott utbaigazítási könyvet díjtalanul küldi.

Weiner és Grünbaum Budapest, Váci-utca 2. sz.